

דן כספי

**היסוד הבלטי פוסק של אמצעי תקשורת
המוניים בישראל**

**תדריס מתוך
ישראל והמודרניות
למשה ליסק ביבלו**

מכון בנ-גוריון לחקר ישראל, הציגות ומורשת בנ-גוריון • אוניברסיטת בנ-גוריון בגבג

יד יצחק בן-צבי • ירושלים

המכון לחקר הציגות וישראל ע"ש חיים וייצמן • אוניברסיטת תל-אביב
מרכז צ'רייק לתולדות הציונות, היישוב ומדינת ישראל • האוניברסיטה העברית בירושלים

היסוד הבלתי פוסק של אמצעי תקשורת ההמוניים בישראל

דן כספי

חלוקת של התקשרות בתהליך המודרניזציה נידון באין-ספר חיבורם, אך משום מה לא זכה להדים רבים בזירה הישראלית. מטרת חיבור זה למלא אפוא את מה שנראה היבט ונווה בדיון האקדמי, ולהציג על עיצובה של אחד המוסדות המרכזים בחברה הישראלית – התקשרות. נקודת המוצא לדין זה תהיה בעיקר מוסדית, ככלומר

אמצעי תקשורת ההמוניים כמוסד חברתי אחד מנין רבים.¹ חלוצי הדין בעניין זה ביססו את היחס בין תהליך המודרניזציה ובין מוסד התקשרות, כנראה לא מעט בהשראת המלחמהקרה בין שני תgosים (Lerner & Schramm 1967 Frank 1967; Hornik 1988; Schramm 1964 Schumpeter) ביחסו של צינורם את תהליכי התקשרות בתהליכי השינוי וה哿ני והכלכלה (1958; Lerner & Schramm 1967). עם זאת, האקלים האינטלקטואלי לפני מלחמת העולם השנייה (Schumpeter 1934) וביחד החדרה מפני התפשטות הקומוניזם לאחראית דרבנו את מדיניות המערב למפעלי טיווח כלכלי נדיבים למטרות מתפתחות ונוחות (Chu 1994). לפיכך הפרדיגמה הדומיננטית במחצית הראשונה של תמאה העשורים דאתה בעיקרה בפיתוח הכלכלי, כמו אימוץ פריטים ותידושים של התרבות המערבית, רכיב חשוב בתהליכי הכלול של מודרניזציה (Rogers 1976).

מוסד התקשרות על מגוון תלאי תפס מקום של כבוד בפרדיגמה של המודרניזציה בשני מובנים עיקריים: ראשית, אמצעי התקשרות עצם והו חלק מן השינוי חברתי המძוק (Hedebro 1982; Schramm & Lerner 1976), ולפיכך המסע למודרניזציה של המערכות בחברה לא פסח על מערכ התקשרות, ובכלל זה אימוץן של טכנולוגיות

1. המכול של אמצעי התקשרות נתפס אפוא כמוסד אחד שבו ארגונים אחדים, ובכל ארגון פועלים ממלאי תפקידים שונים על ידי ערבים וגרמות, ככל מוסד אחר, גם למוסד התקשרות ייחסו גומלין עם שאר המוסדות בחברה, ומכלול של אוריינטיות שיוצרות את האקלים הערבי שהשוראוו היהסים הללו מתנהלים.

להעיבר מידע בין חלק החברה מבססת אותו כאותו המתווכים החשובים, ואילו התיוך שזו מתווך בין ה가입 והרחב להנאה הפוליטית מעניק לו עצמה בלתי מボולטת, שאינה יכולה להשאר ללא פיקוח. דומה שהחכיה והמוקריית ל'חופש העיתונות' הטעילה מן העוצמה המצתברת של אמצעי התקשורות, ועל כן כיבורה חייב את המוסדות, ובעיקר את המוסד הפוליטי, לפתח דפוסים של פיקוח שיינו מסוגלים להתמודד עם מוקך עצמה זה (Caspi & Limor 2001). דפוסי פיקוח אלה זכו למינונים וርבים בהתאם לטיב המשטר או לרמת התפתחות הפוליטית³. לאמתו של דבר כל ניסיון לפקח על מוסד התקשורות בדמוקרטייה מפיגש בין שני ערכיים מVALUES אחרות, תמורה ערכית משמשת כמעין תנאי הכרחי לשינויים בחברה.

בישראל,

תהליכיים אחוים עושים להוסף ולהעצים את מוסד התקשורות: ראשית, ריבוי הערוצים וגיוונים, לא מעת בזנות חידוש הטכנולוגית, משללים את יכולת היינוך של אמצעי תקשורת המונגים. שנית, תהליכי סוציאריאוגרפיה של חברה המונגים וגלובליזציה מבלייטים את יתרונו של אמצעי התקשורות החודשים על פני אמצעי תקשורת מסורתיים. גם אמצעי תקשורת חדשים כגון תקשורת מחשב, ובראשו האינטרגט, שיש בהם פוטנציאל לתקשורת בין קהילות מצומצמים ומוחדים, משובצים לבסוף החלופה לאמצעי התקשורות המסורתיים. שלישי, נוכחותם הגוברת של אמצעי תקשורת מקרינה גם על היקף השימוש בהם. ככל שהחברה מתרחבת ומאמצת מאפיינים של חברה המונגים, מתחזק הצורך בתיכון ייעיל, ועמו גוברת ההערכה למוסד התקשורות כזה שמטוגן להעינות לאתגרים החדשניים.

כך למד האליטות, וביחד הפליטיקאים ללא הבדלי משטר ותרבות פוליטית, להסתיע בתקשורת המונגים כדי לספק מכלול של צרכים, ובראשונה כדי לגייס תמיכת ציבורית ולשלוט בחמוןנים. לא במרקחה התפתחה בעשורים האחרונים תעשייה נכברת של שיווק פוליטי, ייעוץ ויחסי ציבור, שמעמידה לרשות המוסד הפליטי כלים ומינוגניות של שימוש ייעיל באמצעי התקשורות. אין זה מקרה אפוא שתהליכיים פוליטיים, ובכלל זה מרכיבות בחריות, מוחangen ומתנהלים יותר יותר באמצעותם של מוסד התקשורות, דבר שימושי למעטדו ולעוצמותו של מוסד זה.

*

³. לפי אחד המינונים הראשוניים, שנוצע בעת הפלממה הקרה, זהו ארבעה מודלים או 'תאוריות' של דפוסי פיקוח פוליטי על התקשורות: ופוסט סמכותני, ליברלי, סובייטי ופוסט של 'אחריות חברית': מין מעריך יותר והספיק כמה דוגמיה: התפתחותי והשתתפותי.

תקשורות חדשות, אמצעי התקשורות והטלkomוניקציה היו אפוא במציאות רבת חלק והאי הכרחי של תהליכי המודרניזציה. שנית, אמצעי התקשורות המונגים נתפסו עדיפים על פני אמצעי התקשורות המסורתיים (כמו הטלפון), ولو רק משום יכולתם לתפרק כטוכני شيئا' שורכם אפשר להפיץ ערבים וזרים ורבותים לאוכלוסייה (Thompson 1988; 1995). לפיכך גברת התרבות שאמצעי התקשורות מטוגלים לתוך בין השינויים המודרני המיווה ובין השינויים התרבותי והתרבותי התרבותי, שכן בלי שינוי באווית החסיבה אי-אפשר להשיג שינויים גדולים ולהציג פיתוח כלכלי כלשהו. במילים אחרות, תמורה ערכית משמשת כמעין תנאי הכרחי לשינויים מבניים בחברה (Murdock 1993).

כל שרב הדמיון בין מוסד התקשורות למוסדות אחרים, כך גם גודל השוני ביניהם, שכן להבדיל ממוסדות אחרים, ולא רק בישראל, מוסד התקשורות נתן בשיא ומtanן בלתי פossible עם מוסדות אחרים על תפקיריו ועל חותם פעילותו. יתר על כן, תהליכי זה מתmeshך ומתמשך ודוקא משום שההידושים הטכנולוגיים מתחססים את המוסד ומשעריהם אותו באמצעות תקשורת חזותית לבקרים.²

במצב דינמי מתמיד זה כל מאמץ להגדיר את תפקיריו של ארגון תקשורת בודד או של מוסד התקשורות בכללו, לציין את זכויותיו ואת חובותיו או לתהום את גבולות פעילותו – כל מאמץ כזה הוא בכחינת מלאכה סיופית. על כן לא במקורה הוצע להתייחס לאמצעי תקשורת, ודוקא בהקשר הישראלי, כמעין outsiders/outon, כבעל מעדר כפול או יהות כפוליה, כאלה שם בトル המוסד אבל גם מחוצה לו, כבעל מעדר כפול או יהות כפוליה, כאלה שם בトル המוסד והוא גומלין עם יונר המוסדות, אלא שבמקרה של מוסד התקשורות זהותו 'המופוצלת' היא שמייחדת אותו מכל מוסד אחר.

בייחודה אמרור הדבר במשמעות הדמוקרטי, שכן ארגוני התקשורות וחדרים למעמד עצמאי ולכארה בלתי תלוי במוסדות אחרים. 'חופש העיתונות' ו'חופש זכימת המידע' היו ונותרו שננים מערכי היסוד בכל דמוקרטיה, ומוסד התקשורות מרבה להניף את שני הרגלים, לפחות בכל פעם שהוא חש מאים ונדרש להתגונן או להדרן ניסיונות התרבות מצד מוסדות אחרים בחברה, בעיקר מהמוסד הפוליטי. אך על אף חתירתו למעמדו מיוחד, מוסד התקשורות אינו יכול להישאר עצמאי לחולוטני, ولو רק משום שהוא חלק מן המרכיב החברתי, ובתוכף זה רוקם יחס גומלין עם סביבתו, אגב חליפין של משאבים – תשומות ותפקיד.

המידע היה ונשאר אחת התשומות של מוסד התקשורות ליתר המוסדות, יוכלנו

². לעיתים מומנות חיזושים ושינויים טכנולוגיים מכוגנים בנסיבות בלתי מוסדרות 'מהפהה', ולפיכך מוסד התקשורות אמרור להימצא במעין 'מהפהה' מתחדשו (Van Dijk 1999).

* לפִי פְּרִוּסָמֵי הַלְּשׁוֹנָה המִרְכּוֹזִית לְסֶטֶטִיטִיקָה (2003), רק ב-7% משקי הבית בישראל אין מקלט טלויזיה בבעב. שני שלישים משקי הבית בישראל, 66.4%, מצויים במכשיר ויזאו ביתי, ואילו מערכת DVD הספיקה להיכנס לפחות בחמש, רק ל-7.8%.

בממושיר ויזאו ביתי, נחשפים לשידורי טלויזיה נאמצות שלושה מתקן או רבעה משקי בית, 73.2%, נחשפים לשידורי טלויזיה נאמצות כבילים או לוויין, גם נגישותה של כל אוכלוסייה המדרגה לחפשם וגווה למדייניות מתקנית משקי הבית מצוי מחשב אישי, ו-22.6% מתקן לעלה ממילון ו-1007 אלף משקי בית מוחברים לאינטרנט. גם אמצעי הטלקומוניקציה החווישים הספיקו לחדר לחברה הישראלית בעוראה מרשים: במשלשה רביעים משקי בית, 73.8%, מצוי טלפון סלולי אחד לפחות, ובמלעלה שלישי מותם, 37.7%, מצויים שני טלפונים סלולריים ויותר.

* שיעור תפוצת העיתונים בישראל עומד על 158 גיליונות לאלף תושבים, והוא אמגنم גמור מה שבחירות הברית – 244, ובקנדה – 214, אך גדול יותר מביצרפת – 157, באיטליה – 115, ביון – 83, בספרד – 81 ובפורטוגל – 39 (Stevenson, 1995: 132-133).

* נראה שהחון התרבותי מטיבו חותם על השימוש והחשיפה לאמצעי התקשורות: בסקר ורגלי קריית, בילוי וספורט שנערך בשנת 1999, העידו יותר משליש רבעים מהמשיבים, 76.4%, שהם קדאו עיתון יומי לפחות פעם אחת בשבוע; כמעט כל אחד, 91.3%, צפה בטלויזיה בשבוע האחרון; כשליש, 29.7%, השתמש במחשב בשבוע האחרון; וקרוב למחצית המרויאינים, 47.1%, קראו לפחות ספר אחד בחודש האחרון (למ"ס ו-2000).

כמו במדינות אחרות, גם בישראל מיטוד התקשורות הוא תהליך מתמשך ובלתי פסק, אלא שבונה מחברות שאילון שאפה לישראל להידמות, במדינת ישראל עצמה מוסד התקשורות עם שאר המוסדות בו ומוניט (Caspi 2005). במלחמות אחרות, למוסדות ביחסן העולמי, חופש הסיקור העיתונאי בתוך תחום הquo huius mundi מקומות ה-44 מתקן 176 מדינות (הסיקור בשחתים לעומת זה מדורג במקום ה-14). מדינות פינלנד, איסלנד ווונדי מובילות את הרשימה בחופש העיתונות, ואילו מדינות אסיה, ובכללן קוריאה הצפונית, בורמה, לאום, סין, איראן וקובה מכונות 'בית הכלא הגדול ביותר לעתונאים' (כליגנט 2003).

* בתחלת שנות התשעים היה שיעור החדרה של מקלט טלויזיה בישראל גבוה ביחס למדינות השכנות: מקלט אחד לכל ארבעה תושבים לעומת מקלט ל-12 תושבים בירדן, מקלט ל-15 תושבים במצרים, ומקלט טלויזיה אחד לכל 17 תושבים בסוריה (Ogan 1995: 197).

שאיפחט הגלואה של מייטדי מודיעת ישראל לכונן מדינה דמוקרטית, מערבית ומודרנית לא יכולה גם על מוסד התקשורות. ממש כמו שמוסדות הפלטיקת, המשפט, הרוחות ומכילה נזקנו בדימות של מוסדות שמאניגנים דמוקרטיה מודרנית, כך הоказו חשיבה ומשמעותם של מוסד התקשורות הולם. נראה שמייסדי המדינה, ובכללים קרובייה התקשורות, הקדימו להבין את הטעם והcoil הגלואת לכינון מוסד תקשורת מודרני בדמוקרטייה מערבית: לא רק שהוא בבחינת חלק בלתי נפרד מן התשתיות של דמוקרטייה מודרנית, אלא שבאמצעותו אפשר להויל את אותו שינוי ערכי ותרבותי אשר אין בלחטו. שינוי כויה החשוב במיוחר נוכח גיבושה של אומניות חדשה, שנסמכה על ערכיהם ציוניים שתפקידם יהיה לגשר על פער תרבויות של מהגרים מרחבי תבל. החון התרבותי שהאטבר בעקבות גלי ההגירה רק הקל על עיצוב תשתיות תקשורת חולמת. ואמנם, מדרדים אחודים שעווים להיעיד על מימוש השαιפה של ישראל להשתיך למועדון המדינות המפותחות:

* על הhon התרבותי יעד בין היתר השיעור הגבוה של יהודים קרווא וכתוב בישראל העומד על 95%, שהוא הגבוה ביותר במזרח התיכון וב.cefan אפריקה. שם השוואת, בירדן הוא עומד על 90%, במצרים 55%, ובטוריה 74% (Ogan 1995: 192; Unesco 2002).

* לפִי נתוני המוסד Freedom House, ונוגה לפרסום מדי שנה בשנה את מגד חופש העיתונות ביחסים העולמי, בשנת 2002 נכללה ישראל בקבוצה של 78 המדינות מתקן 193 מדינות ששorder ביחס חופש עיתונות, בכלן רוב מדינות מערב אירופה ודמוקרטיות ערביות. בכך ישראל מתייר ל-18 המדינות במזרח התיכון וב.cefan אפריקה שאין נכללות בקבוצה זו. מצרים, ירדן, לבנון, סוריה, עיראק ואיראן כלולות בקבוצה של 68 המדינות הנדרdot חופש עיתונות (Karlekar 2003).

* גם לפִי דוח הаргон הבינלאומי 'עיתונאים ללא גבולות', המרוגן את חופש העיתונות ביחסים העולמי, חופש הסיקור העיתונאי בתוך תחום הquo huius mundi מקומות ה-44 מתקן 176 מדינות (הסיקור בשחתים לעומת זה מדורג במקום ה-14). מדינות פינלנד, איסלנד ווונדי מובילות את הרשימה בחופש העיתונות, ואילו מדינות אסיה, ובכללן קוריאה הצפונית, בורמה, לאום, סין, איראן וקובה מכונות 'בית הכלא הגדול ביותר לעתונאים' (כליגנט 2003).

* בתחלת שנות התשעים היה שיעור החדרה של מקלט טלויזיה בישראל גבוה ביחס למדינות השכנות: מקלט אחד לכל ארבעה תושבים לעומת מקלט ל-12 תושבים בירדן, מקלט ל-15 תושבים במצרים, ומקלט טלויזיה אחד לכל 17 תושבים בסוריה (Ogan 1995: 197).

4. מודיעג מבוסס על שאלונים שמקורם בקרב עיתונאים, חוקרים, פעילי וכווית אדם ומשפטנים.

– ברמת המקרו והמיקרו, הsofarים פורמליים ובוגרי פורמליים – אשר נגורים לא מעתן האקלים הערבי ומושתים את יתמי הגמלין בין מוטד התקשרות ובין סביבתו, בروح והמטורית של הטאציאולוגיה הישראלית יבקש תחילת ועמק אורי תוליך מיטודה של התקשרות שורשים בחברה היישובית. בהמשך הדברים נזקוק אורי השלבים בחיליך המיטוד והמהמשך של מוסד התקשרות לאחר הקמת המוניות, ובשלב זה יוציאו שלוש מערכות: תקופת המעבר, 'פלורליום מכוקר' והישמים הפחותים.

אגב עיון בכל מערכת ייבחנו מקרוב המאפיינים הייחודיים הללו במיסוד התקשרות ויוזו מאפיינים משנים נוספים.

נסיבות הסטטוס המתחמץ בין שתי הקהילות, יהודים ופלסטינים, יצרו מעיצות תקשורת נפרדוות ותהליכי מיסוד אחרים (ככאה וככפי 2001). אפשר שמשמעות הדרוגנצייאלי של אמצעי התקשרות בעברית ובערבית שיקף עליל את הסרגזיה הרוכה, גם אם לא גלויה ומוצהרת, בין שתי הקהילות, היהודית והפלסטינית, ועל כן ניתוח של מיסוד התקשרות בעברית בחברה הישראלית מחייב דיון נפרד, החורג מסגרתו של מאמר זה.

*

מערכת ראשונה: תקופת היישוב

קרוב המוסדות במדינה, גם מוסד התקשרות התעצב כבר בתקופת היישוב, שבמהלכה החל המשא והמתן על מיסותו בחברה האוריתית. המהגרים היהודיים התבגרו בחון הפלוריטית, שכן כמדינה חדשה ביצשו קברניטיה לגיטימציה רחבה ככל האפשר, ביחס מצד מדינות המערב. היה חשוב מאוד להפגין סמכנית השכיחים בדמוקרטיה, מערכית, ומעמדו של מוסד התקשרות היה ונשאר אחד מסימני ההיכר הבולטים. נראה שההתמודדות עם אתגר זה היא שאפיינה בשנים הבאות את עיצומו של מוסד התקשרות ואת עיגונו בחברה הישראלית.

לאמצעי תקשורת כדי לגלים ולהפעיל את ההמנוגים. המבנה: על אף מדיה הנקנים ויתנה החברה היהודית בימי היישוב תוססת למדי, דלה בחון כלכלי, אך ברוכחה בחון תרבותי שהביאו גלי התגירה בעקבם ממורה אידרופה ומורכזה. חמימותם לדפוס ולספר הייתה אחיד המטענים העיקריים בימי תלמידים המועטים שהביאו מהגרים אלה עםם, כך שכבר מראשיתה של החברה היהודית והתפתחו בה אמצעי ודפוס, ותחום זה נהנה מהגמוניה כמעט בלתי מעורערת⁵.

6. מבחינה זאת מענין להשוו את מעדר הופוטס בחברה היהודית לעומת הקולנוע. הכלכליים והאנושיים, וביחסו המסורת הצנעה של המהגרים בארצות מוצאם, לא היטיב עם קולנועם כבר מראשו נארץ ישראל, והואuder שורשים יישובים 'מושקים' אלה עיצב מן הסתם גם את גורלו של הקולנוע הישראלי בשני היבאות.

אמצעי תקשורת זורשים, ובו ארבעה שלבים (כספי, 1993: 115-118): פריצת, התערorias, התמודדות והסתגלות⁵. התהליך לא פסח גם על התפתחותם המוסדר של אמצעי תקשורת ההמוניים בישראל. מיסוד תקשורת במקביל למיסוד של מוסדות אחרים תוך כדי פיתוח טכנולוגי מואץ יכול להוביל לפחות מספר ניכר של מתחים פוטנציאליים בין מוסד התקשרות האעיר ובין סביבתו, בייחוד המוסד הפליטי, וווקא בשלב הクリיטי של עיצוב הדמוקרטיה העיירה.

כך האיבר אימוץ האטום הדמוקרטי אתגר מהותי בפני מיסדי המדינה החדרשת. מן התקופה הראשונה הייתה מעין הבטהה שמוסד התקשרות יוכה במעטם דומה ומקביל לו המקובל בדמוקרטיה המערבית, אף שכך בצדemi והראשונים נקלעו מיסדי המדינה למען קונגפלקט כפול ומכופל: מן ההיבט הערבי הם ניצבו מיד מול הצורך לפשר בין מוסרת היישוב הסמכותנית ובין הנורמות הדמוקרטיות החדשות (כספי 2005); ומן ההיבט המعاش והם עמדו בפניו הניגוד בין הריצון לעצב מוסד תקשורת בעל וcoilות מרבית של חופש מידיע וחופש ביטוי ובין הזרכים הפוקטניים של שלטונו שליטה חייב להמשיך לפקה ולשלוט על אמצעי התקשרות, לאמור: מהו היקף הפיקוח הנכון על התקשרות כדי לשמר על השליטה עליה ולהמשיך להיראות 'דמוקרטיים'? עד כמה ניתן לוטר על השליטה בתקשורת בלי לסכן אינטלקטואליים פוליטיים ולאומיים חזוניים?

לשאלות אלה אין תשובה אחת ויחידה, ועל כן נאלצו גם מערכי המדינה החדרשה להסתמך לא מעט על ניסוי וטעייה. יתר על כן, אתגר זה הקשה מאוד על האליטה הפלוריטית, שכן כמדינה חדשה ביצשו קברניטיה לגיטימציה רחבה ככל האפשר, ביחס מצד מדינות המערב. היה חשוב מאוד להפגין סמכנית השכיחים בדמוקרטיה, מערכית, ומעמדו של מוסד התקשרות היה ונשאר אחד מסימני ההיכר הבולטים. נראה שההתמודדות עם אתגר זה היא שאפיינה בשנים הבאות את עיצומו של מוסד התקשרות ואת עיגונו בחברה הישראלית.

במקביל אורי תוליך המיסוד של אמצעי התקשרות ייבחנו מקרוב שלושה נדבכים עיקריים: תחילתה נסrettת בקצרה את קווי המתאר של מפת התקשרות בכל פרק ומן; אחר כך געריך את האקלים הערבי, וביחסו את הנורמות והותיק להסתגל לתחרות במוסד תקשורת ובסבירתו וכן במוסד הפליטי; ולבסוף גזה את ותסדים העיקריים

5. לאחר שאמצעי תקשורת חוש פורץ למפת התקשרות, הוא מצליח להתבסס בה עד שמו פיעם אמצעי תקשורת חדש. פיצתו מיימת על אמצעי התקשרות ווותיק והמוסס ומהיבת אותו להתמודד עם המצב והודש, לבסוף מגילה אמצעי התקשרות הוותיק להסתגל לתחרות והשקבת ומפתח את יתרונו היחסים על פני אמצעי התקשרות החדש, שכבר עוכב בזמנו זה פריצת להתקבשות, וכך הלאה.

ומלומדים תפנו את עיקר זמוקם, ונודנו בנות טוגיות של הקיום הציוני⁹, לצדם של הפורטומים הרעוניים לבתו גם ניגינה של עיתונות פרטית, 'אורחות', שאמנם הייתה גם היא ספוגה ערבים, אך לא הייתה מחייבת כמיישין לודם או לתנועה כלשהם. פרטומים אחודים מקרב עיתונות פרטית זו עתידים להתבৎס מאוחר יותר כיונונים מרכזים בחברות ישראליות¹⁰.

העיתונים הללו שימשו מותoki, הן בין הגלעינים המצוימים של הנזאת התנועה הציונית ובין פעילה, והן בין ההנאה הפליטית לכל האוכלוסייה ביישוב, הפטנציאל הכלכלי המוגבל ומודית הקטנים של התבריה הקשו על קיומם של עיתונים עצמאיים ובלתי תלויים, וربים מן הפרסומים לא הצליחו להופיע באופן סדרי, דיללו את תדיות הופעתם או חילו להופיע בכלל. רוב הפורטומים נשענו לפחות באופן בטוח של הגוף הפליטי, והשיבו להם בנאננות ריעונית בלתי מסיגת (קריסל 1964), והותם של העורכים והכתבים, שרבים מהם היו פעילים פוליטיים מרכזים ובעלי שם, הביטה את המוביית וריעונית של העיתונים המפלגתיים. הדבר תאם להפליא את מסורת העיתונות המהפקנית במORTH אירופה (כספי ולימור 1992: 40-44).

נסוף על כך, בשל אילוצים כלכליים נגען מן היומנים למתח מערכת רואית לשם של איטוף מידע, ולרוב הסתמכו העורכים, בעיקר אלה של העיתונים הגדולים יותר (כמו רבר, על המשמר או האוטו), על מידע שורם באיחור מה מסוכנויות הדיווח ומכתבים מתנדבים שהיו פרוטוס בישובים. גם בacr העתיקו העיתונים הרגלי דיווח שהיו מקובלים על הפורטומים בארץ מוצאים של הקוראים, בעיקר מורה אירופת. הערפה ברורה ניתנה לאירועים בעלי ערך במאבק הלאומי עם שליטנות המנדט ועם זורב הערבי העזין, ומוכן שהפרטים היה מותאם לרוב עם

- "דבר" את עצמו לא כעיתון טהה, אלא כאח' אברים של תנועת הפועלים הארץ-ישראלית (והורשה במקור) [...] אם עליה "דבר" מתחפה של 2,500 עד 18,000-17,000 נפשים, הרי קורטם כל בכוחו העלייה העברות, שאותה שירנה, שלמענה נזרנו ואשר אותה מתוכננים לשורת' (כצנלסון 1948, עמ' 403-404, מאasset אצל שבת 1999, עמ' 128-129).⁷
- ס' הכתיאנים העיקריים שהופיעו באוטם ימים נגנים בין היתר גם העיתונים שנוצרו בשלב זה או אחר הקמת המרינה: דבר – ביטאון הסתדרות הכללית בארץ ישראל; המשקיף – של המפלגה רוביוניסטית (ווקט ב-1938); על המשמר – מפ"ם (1943); הצופה – התנועה העולמית מורי (1937); הבוקר – הציונים הכלליים (1935); קול העם – המפלגה הקומוניסטית (1947); ועוד (לימור 1999).⁸
- בן הירח בלטו ארבעה עיתונים פרטיטים, לפי סדר הופעתם: הארץ (1918); ג'רוזלם פוטט (1932); ידיעות אחרונות (1939); ומעריב (1948).⁹

ביחס למשאים הכלכליים והכלכליים, התברך היישוב בהיצע עשי ובסוגון של פרטומים, יונוגנים וכתביהם עת. לפי מנין אחד התרשםו בתקופה היישוב למלעלת 650 פרטומים, מחלוקתם באופן סדרי, ובכללם כארבעים יונוגנים בעלי תוחלת חיים משתנה (שבית 1999: 123-190). בדרך כלל היו אלה עיתונים צנוגים שהופיעו בתדריות משתנה והוא בהם כמה עמודים, שתפקידו כביטואנים ריעוניים של תנועות ורדרים פוליטיים (ראו טבלה 1). רוכם שימשו מעין שופרות במאבק הכספי – בתוך היישוב, ובין היישוב לסבירה החזונית, בעיקר המנדט הבריטי.

טבלה 1: פרטומים שהופיעו בתקופה היישוב לפי תדריות הופעתם⁷

תדריות הפרטומים	מספר הפרטומים
יום	39
שבועון	79
דו-שבועון	38
ירחון	99
דו-חודשי	18
רביעון	30
שנתון	23
אחר – קובץ,	
לא סדרי, חד-פעמי	327
סה"כ הכלול	654

בתוכנם היו הפורטומים הריעוניים במידה רבה מעין במות ריעוניות, ביטואנים, מעין גרסה מקומית של העיתונות האירופית והמהפכנית במORTH אירופה, וועל דפתן התנהלו דיוונים לוותים בדבר ערכיו החברתית והדרך לבניית הבית הלאומי¹⁰. על כן הצעינו עיתונים אלה מצד הפוּבְּלִיצְטִיכְה יouter מבצד של מידע: מאודרים אורוכים

7. על-פי שבית 1999, עמ' 157-191.

8. בಗליון הראשון של עיתון דבר (שיצא לראשונה ב-1925-1996) כתוב ערכו, גROL צאנלסון, מראש תנועת העברות' (העיתון היומי), אשר גילינו הראשון מוגש בו לפניו, והוא יצר רוחה ופיר מאמציה של תנועת העברות בארץ, בן למגיעה, אה למפעל, חבר וע' לציירה – יהי דברנו [...] יש צורך להקדיש כוחות, ואולי את מיטב הכוחות, לעובדה החינוכית הפנימית. ספרות העברות בארץ عمלה כל ימיה לבורא ניב לפועל, לחיו ולחחשוי, לציבור וליחיר בתוכו, לא עיתון בשbill פועלם יהא דבר', כי אם עיתונים של פועלים, אשר אלפי חברים מכל פינות העברות יפנו אליו [...]. בעכו עשר טיכם העורך בכאוותה: מיום היוודה, ועד לפני כן, ראה

המשמעות התרבותי פוטק של אמצעי וקשריהם החשובים בישראל

השוויזרים זיו מעין חומרה ליפויו טננדייטים ואולפנגו גאותה לאכזרות שודדים מקרים (Caspi & Limor 1999). המידע שהופיע בתם היה יכול לאתגר את הגדרה הרשמית של הנוגנות היישוב, ואכן, כעבור ארבע שנים נאלצו שלוש המחוותות, כל אחת בנפרד, לאמן את המדרום החדש ולփעיל תחנות רדיו, ولو קצת כדי להשלים את המידע שנחטף בקורס ירושלים מחמת מגבלות צנוריה.¹⁴

אף שבחברה היהודית היה למדרום החדש יתרון רב ערך, משום יכולתו להתגבר על מתקנים ולהדור לבתים ביישובים הפורושים (אלמוג 1994),¹⁵ עירין לא היה בו משום איום רציני ונראה לעין על מעמדה של העיתונות המודפסת, ولو ורק משום מספרם המצומצם של מקלט היישוב.¹⁶ כך העניקה התחרות המתונה עם המרומות החדש ימן של חסרי' לעתונאים, שבמהלכו הם גיונגו את תוכנהם ובכך שיפרו את יכולתם לספק מידע שוטף. ערב הקמת המדינה נגהג כמעט כל יום לחשיא שתי מהדורות מדי יום ביום, גם אם במאותה השניה היה בגילין מספר מצומצם של עמודים: יומני הבוקר נהגו להוציא גם מהדורה בעזהרים, ואילו עיתוני הערב נהגו להוציא מהדורה ראשונה אחר הצהרים, ועלרכן את הקוראים במתודורה נוספה בשעות הערב (גנור 2003). יותר מכל יכולו יכלו העיתונים לשמור על הגמוניה בתיווך בתוך החברה היישובית, הן בין האליות לבין עצמן, והן בין האליות ובין כלל הציבור.

הארצישראלית המקורית, טיפה את המוסיקה היהודית והארצישראלית ועשה למען הפזמון של הפזמון הארץ-ישראלית והomer העממי (אכידע 1976).

14. "האגנה הפועלה את קול המגן העברי", לח"י השמע את דברו באמצעות 'זרות ישראל', ואילו אז"ל פנה לחבריו באמצעות 'קול ציון הלוחמת'.

15. לפי בדיקה מודקדת היו ב-31 ממרץ 1931, 446 מקלט רדיו, ובסוף 1931 – 612 מקלט רדיו [...] כ-75% מן המקלטים האלה היו ביידי יהודים, ו-10%-13% ביידי ערבים. ב-1933 היו בארץ 2,313 מקלט רדיו. [...] ב-1933 היו 7 מקלטי רדיו לכל אלף יהודים, 3.6 לכל אלף ערבים. [...] ב-12.5% ביידי אחרים (289). ב-1933 היו מקלט רדיו לכל אלף יהודים, 0.3 לכל אלף ערבים. [...].

16. נראה שקבב הדורות של מקלט הרדיו היה מוחרם למו"ז. בסקר מאזינים שערך הפסיכולוג סטוארט דורי מהאוניברסיטה האמריקנית בכיריות בסיוום של 25 סטודנטים באמצעות שנות הארכיבים, נשלו 14 אלף שאלונים, אחד לכל מאון שני, ונתקבלו 2,761 תשובות. על יסוד משל זה והנחתה שרק יהודים והאנגלים מאזינים לה, וכשהעתים הוקרשו לשידורים בעבאייה, נראתה כי 42,214 איש בישוב העברי מוחיקים במקלט-רדיות, וכי לכל מקלט מאזינים בערך חמישית-ששה אנשים. לפי הערכה אחרת לעומת 45 אלף מכשי רדיו לפני שנתיים נמצאו 55 אלף חיים בנתיבם של המאזינים למוסיקה אירופית. ספר השנה של העיתונאים – תש"ה, 1945, עמ' 152-154).

הנחתה היישוב על פלגיה, לעצם והופעתם של העיתונים הללו היה ערך לאומי בפני עצמו, ولو רק משום ששימושו מכירנו מרכיבי לטיפוח של השפה העברית וערכי התרבות היהודית: מיטב חיבוריהם של המשוררים והסופרים והתפרסמו בעיתונים אלה, והם תרמו מפרי עטם כמעט בדרך קבע, אולי מחותר באמצעותם חלופיים.

מדידה התקנים של החברה אמנים ועדדו דפוסים מוכרים של תקשורת מסורתית כגון שיחות וдинונים ציבוריים שנערכו בקבוצות ובאולמות ציבוריים, אך דווקא התשתית הרוועה של התהברות ותחשות המרחק העניקה לעיתון תפקיד אחד ומגושר בין היישובים. ככל שהוא הפרסומים הללו צנועים בהיקפת ובתוכנם, כך הם היו חשוביים וROLTONTYIM לקוראים, אשר נהגו להעבירם מיד ליד כמו את הכתוזים של הארגונים הפוליטיים בארץות מוצאים. באקלים ורינו כמעט טוטלי היה הצורך בשירה ממש ומתן בין ארגון התקשורות ובין הדריך הפוליטי חלש, ولو רק משום שרדה אתירותם דעים בדבר תפקידם של העיתונים: הללו היו אמורים לבטא את הרעיונות ואת הדעות הפוליטיות של אלה שבוכותם הם מופיעים.

אפשר שהמפגש הראשון עם חידוש טכנולוגי כלשהו הוטל על שלטונות ומנדט. ככלב המסורת הקולוניאלית תקדימה ממשלה המנדט להניגג בארץ ישראל שירורי רדיות בשלוש שפות – אנגלית, בערבית ובערבית – ואלה יצאו לאויר העולם ב-30 במרץ 1936, בשם 'קול ירושלים', על הקמת התמנוה החיליטה שלטונות המנדט מכמה שיקולים: הכרה בערך החינוכי של השידורים; מודעות לעוצמתו הפוליטית של המדיניות הרדיופונית; אך בעיקר בשל רצון וניסיון לפתח כמעט מלכתחילה על פוטנציאל השידור שהחל לבצבץ ביישוב היהודי הקטן (משעל 1976).¹⁷

חרף מגבלותיהם הטכנולוגיות והותכנות, הייתה לשירותים חשיבות רבה בכמה תחומים עיקריים: ראשית, שידורי רדיו אלה בישרו את פריצתו של מדום חיש, גם אם מעמדו התגמוני של וודפס לא נפצע. שנית, בדיעבד תרמו השידורים בערבית במוגנות קול ירושלים לפיתוח הזהות התרבותית של הקהילה היהודית.¹⁸ שלישית,

11. השם 'קול ירושלים', שנחנן לשירות השידור, היה בעצם שם של פשרה בין השם 'שירות השירות של פלשתינה' (א"י), שאותו רצוי הכריטים, ובו' שירות השירות של ארץ ישראל', שבנו

חפצה הנחתה היישוב. לאחר הקמת המדינה הוטב השם ל'קול שירות' (אלקלעי 1976).

12. התחנה שידרה חמיש שעות ביום, מתחש וחצי אחר הצהרים ועד עשר וחצי בלילו, השידור בערבית נמשך כשבה, וכמוון גם השידור אנגלי, כשבה ווקסה לモיקת מעריבת מזרך הנחתה יהודים והאנגלים מאזינים לה, וכשהעתים הוקרשו לשידורים בעבאייה.

13. 'קול ירושלים', מרשת פועלתו, ביקש לשמש אספקלריה של חי הספרות, המוסיקה והאמנות בעולם בכלל ובארץ בפרט. הוא עשה רכבה למען תרבות הדיבור והഗיו העברי ולמען הרשותה, והקניתה והפצתה של הלשון העברית. והוא עודד את היוצר הארץ-ישראלית ואת היצירה

ולו ורק ממשום שוויון, שאמנם נגנבו בתקופת היישוב, לקיומו של הפיקוח הפוליטי, באהה וזוקם מהקבינטים של ממסד התקשורתי, שקיבלו על עצמן מוץון מעין צנוריה פוליטית, מסורת שנמשכה שנים ארוכות לאחר הקמת המדינה ועדין נשכחת.

שליטנות המנדט גם הקימו וסיפקו שני הסדרי מקרו' חשבים, שאומנו לימים בספר החוקים של מדינת ישראל, והוא הם יפקודת העיתונות – 1933¹⁷, ותיקנות ההגנה (לשעת חירום) משנת 1945. בשעמו נועדה פקודת העיתונות להדק את הפיקוח על הפרטומים בכתב בעקבות מאורעות תרפ"ט, ועודה מלכوتית שקרה את המאורעות קבעה כי לעיתונים העבריים היה חלק נכבד בהסתמת האוכלוסייה הערבית, ועל כן הוצע לקבוע תקנות שמאפשרות האגלוות ופיקוח יתר.

בתקופת היישוב הייתה אפוא העיתונות המודפסת נתונה לפיקוח כפול: פיקוח פורמלי בעיקר מצד המנדט; ופיקוח נוסף, בלתי פורמלי בעיקר, מצד הנהגת התנועה הציונית על פליגת.

מערכת שנייה: תקופת המעבר (1948-1967)

המערכה והשניה במיסור התקשורות הישראלית חלה מיד לאחר הקמת המדינה, ולא במקרה היא נחשכת גם למעין תקופת מעבר בין יישוב למדינה, מדבר בשנים הראשונות והmonths של המדינה עד עבר מלחמת ששת הימים. מלבד תחילה העיצוב הפורמלי של מוסד התקשורות, כਮון בצללה של מורשת היישוב, נקבעו בשנים הללו הסדרים הבסיסיים, הפורמליים והבלתי פורמליים, במישור המקרו ובמישור המיקרי, אשר יעצמו את המשך היחסים בין מוסד התקשורות ובין סביבתו.

מכנה: כמו בתהומות אחרים, גם רבים מארגוני התקשורות התאפינו בריציפות ובהשכיות – מבנית ואישית – מן הזמן שלפני הקמת המדינה. ואולם לצדדים של הארגונים והקים נרשם פיתוח מואץ של אמצעי תקשורת, שכאמור מוסיף תמיד למוכרבותו של המיסטור, מתקופת היישוב ירש מדינה ישראלי מוסד תקשורת קטן יהישת, שככל עיקרו עיתונות מודפסת – יומונימ וכרכי עת – וכן שידורי רדיו בהיקף מצומצם.

בעשו הראשון לאחר הקמת המדינה פרחו בעיקר העיתונות המפלגתית והעיתונות החלוצית. התmeshיכויות והרציפות אפיינו בעיקר את העיתונות המפלגתית, שבאשר הראשון ידעה ערינה, שכן יותר מכתופת היישוב, נתפס עתה העיתון כמכשיר ייעיל לגיטם תמייה פוליטית, החינוי ביחסו בעיתות של בחירות¹⁸. גם ממדיה ההגירה

19. האמונה כי 'מפלגה שיש לה עיתון יומי, הרווחי מפלגה של ממש' (כהן 1972: 196) שרדה גם לנוכח החדירה האתית של מקלט רדיו, שלפחות בעשר הראשון נחשה מכך יקר לאקלים הצנע הכלכלי.

האקלים הערבי: ככל חברה אחרת המזוהה נמאבק, הכתיבת גט כאן המכוננות הסמכותנית פיקוח חזק למוני על אמצעי התקשורות, שגיטו והתגייטו למאנק הלאומי. רבים מהפרטומים היו חרדים במידה רבה מסורת של העיתונות המהפכנית במרח אידופה, שבה חילקו העורכים כמובן אליו את ז מגן בין פעילות אינטלקטואלית ופובליציסטית ובין פעילות ציבורית שוטפת¹⁹, ברוח זו נחשב הפרטום מכשיר חשוב וחוני לגיטם, להפצה של ערכיהם ודעות ולהפעלתם של המונחים. מטיב הכוחות בתנועה הפוליטית הוקזו אפוא לכתיבה ולפרסום, ותללו נחנו ממעמד מכובד בתנועה. גם המנדט הבריטי הוסיף לאקלים הכללי של פיקוח הדוק, ממושך וגלי על העיתונים, לא רק בעברות.

תקופוד: ניצני ההסדרים המוטסים את יחסם הגמלין בין מוסד התקשורות לסביבתו נטועים בתקופה זו, וביחור נרכמו באותו עת טורדים ברמת המקרו והטורים כתתי פורמליים בין ערכיהם ועיתונאים ובין פעילים פוליטיים ומנהיגי היישוב.

ממדי הקטנים של החברה בסביבה העונית סייעו אף הם לטפה יחסם אינטימיים בין פעילים פוליטיים ובין ערכיהם ועיתונאים, גם כאשר לא היו מזוהים מבחינה פוליטית. יחסם אלה וקחו לסייע לתיאום העמדות המעין מוסכים ופרקו את ההסדרים הבין-אישים והבלתי פורמליים שהבטחו פיקוח ייעיל למורי על הפרטומים בעיתונים²⁰. הלופות עיתונאיות אחירות של ביקורת ועימות עם המוסד הפוליטי היו בבחינת מותרות, אמן העיתונים פרסמו וברר ביקורת, אך אלה היו מכובדים בסביבה החיצונית, כחלק מן המאנק האטולוגי.

כל שהלכה המזיאת ונעשה מרכיבת יותר, כך כבר גם הצורך למסד את הפיקוח ברמת המקור. היומה לכך בא מצדם של ערכיו העיתונים העבריים, שכן מאוחר שלא תמייר ייזען כיצד לטפל בנושאים וגישים כמו גירוש מפעלים או חיפוש נשק בישובים העבריים, בקשר הכוונה והנחהות פרטום מההנוגה (גורן 1976). בנسبות אלו נוסדה ב-1942 'עודת ההגובה', שמהה העיר בשעמו על מטרת היומנים. לימים הייתה וויתר זו הגלגול המוקדם של יוזמת העורכים של העיתונים וכלי התקשורות בישראל' או בשמה המקורי: 'עודת העורכים'. הסדר זה היה לישראלי

17. כמעט שלא היה מנגיג ציוני אחד שומר על זכות הביטוי של דעתו בעיתונות הכתובה, וכך לא שחררו נחלות העיתונות העברית שמותיהם שלאשר גינזבורג, נרל צנלאן או נחום סוקולוב.

18. בתקורי לתוכנית טלוויזיה הכל אנסים העיר שלום רוננפלד – ממייסדי מעריב, עורך השלישי בשנים 1974-1980 וחתן פרס ישראל – על שיחתו הראשונה עם העורך הראשון של העיתון: 'קוריבן, דע לך, שני איש אציג פועל, בקשר בתהנת השידור המתחתרת שלו. [...] והוא ענה: "אני לא מפחד, אני כוח בsenal ה'הגנה' [...]. כל אחד מהאנו היהת "חביבה" משלו, וזה גלען, למשל היה קשור גם הוא ל-'הגנה' ('رونנפלד 2001: 96-97).

וניסוח האנו שנעsha בזquot; וישוב להטמודד עם חידושים טכנולוגיים ואולי 'חדשה טכנולוגיות חזותית' הקרינו מן הסתם על העשורים הבאים. הדבר ואט, אך לא יכול לעזור את לחץ הטכנולוגיה לפתח את מוסד התקורת. הדוחה של אמוון הטלויזיה באה על קצהו באמצעות השיטם, כאשר נמצאה מתחנות שתניהם את דעתם של קברניטי המדינה. תחילתה, בשנת 1966, הונתגו שידורי טלויזיה לירודית, שנראו הולמים את קיומם היעדים החברתיים והחינוכיים ולא אימנו להפר את האמן בין אמצעי הדפוס לאמצעי השידור.²¹ בשעתו נתפסו השידורים הללו כחינויים לתפקידו מערכו והוראה והעתשרה בלימודים, בייחוד בעיות פיתוח ובישובי ספר, אשר חסרו כבר או כוותות הוראה מינוגים. רק לאחר מלחמת ששת הימים והכשרה הקר��ע לשידורי הטלויזיה הכללית, כמו שיידן בהמשך הדברים.²²

בתום תקופה המעבר החוצה מוסד התקורת בשידורי רדיו, אמן בהיקף מצומצם, שאימנו על בכורתה של העיתונות המודפסת ועל מעמדה כתהוך עיקרי בין המוסד הפוליטי ובין כל ואיבור. המוסד הפוליטי הוא שעיכב במידה רבה את התפתחותם של אמצעי השידור, בעיקר שידורי הטלויזיה, בהבטחו אגב כך שליטה בלתי מוגבלת בו. נראה שתורתה למסורת הדפוס מימי היישוב שמרו קברניטי המדינה חסר בלתי מוגבל לעיתונות הכתובה. ניסיון העבר החובי ואולי 'חדשה טכנולוגית' והווש מפנוי לבנטינוציה (וינקלר 2005) של הפוליטיקאים דחו את שלב הפריצה של הטלויזיה, ובעקבותה את התחרות שנשפה לעיתונות הכתובה באמצעות אמצעי השידור, האקלים הארץ כי בשנים הראשונות נשמרו במידה רבה הלהט האידאולוגי והאקלים הסמכותני מימי היישוב, שנמהלו עתה ברוח פטראנסטייה כלפי הציבור הרחב לנוכח גלי התרבות והגואים. ותיק היישוב כאשר הם גילו 'אחריות' כלפי המהגרים וטרחו לחשוף אותם ביעילות לתרבות הישראלית והודשת, בנסיבות מיוחדות אלה המשיכו קברניטי המדינה להודיע לאמצעי התקורת – הוותיקים והחודשים – תפקיר מרכז בוגנחת הערכים והבטים וסמלי התרבות הישראלית למיגרים

²¹. עמי קמיר, טמג'יל משודר ראש הממשלה דאו ומקורנו של לוי אשכול, טען כי 'הטלזיה הפדרה אומת [את הפוליטיקאים] פשוטו כמשמעו. וחשש היה בכל ורובם הפוליטיים, והבעיה הייתה אין מרטנים יצור כזה מאראש' (גיל 1986: 33).

²². נסף על הכרה בערכו של הנסיך הקטן מכשור למורי, זירות יד הנרכ' (קרן רוטשילד) את הקמתה של הטלויזיה הלימודית בתטיבתו את הוצאות המימון והפעלה, והוא גם היה אחראי על ניהולו בשנים הראשונות לקיומה.

²³. בעשור הראשון לקייםה והתקורה הטלויזיה הלימודית בתכניות לבתי הספר, אך בשנות השבעים הרוויבה בהטמודה את היצע המשוררים שלה והחלה לשדר מגון רחב של תוכניות חינוכיות וכיניות העשרה שיועדו בעצם לקהל הרחב.

ההמנונית הבילטו את הצורך תחיוף בעיתונים כדרך גישה לבוחרים ודרשים. לא פלא אפוא שטפלנות הזרעו ומימנו עיתונים במוגן שפטות ובכמה תורירות – יומוניות, שבזעוניות וכחבי עת – כאמצעי היידרויות עם הכותרים שהגינו ארצתם ומרקובה. העיתונות הלוויית הפורתה תיזקה את העיתונות המודפסת כמידום הומוגני במוסד התקורת, ומעמד זה אף הילך והתחזק בשל שני גורמים לפחות: התפתחותה של העיתונות הפלופולרית ושידורי הרדיו המכומצמים והמבוקרים.

התהילים הדמוגרפיים שנלו לగיריה הכספי תנאים להפתחותם של עיתונים פופולרייםatab'i תפוצה מרבית.²⁴ הילו הctraro לכמה עיתוני נוקר, רובם מפלגתיים, ואתגרו את הרגלי הקרייה המסורתיתם. הצלחתם המסחרית של עיתונים אלה, וביחור יכולת התיווך המשופרת שלהם בין המוסד הפוליטי ובין האיבור התרבותני, עזירה לאיים על העיתונות המפלגתיות וגם ליצר את תחולת החיים של העיתונות הלווייתן. התשתית המקצועית שהניחו הכריטים שימושה תחילתה לארגון מהوش של השידורים במסגרת קול ישראל: שדרים מנוגים אישו תפקדים בתחום הרדיו הממלכתי, שתחילה פעולה בהתאם לשדר רדיוס המשלה כ'שירות השידור'. משנת 1965 עוגנו שידורי הרדיו במסגרת של רשות ציבורית, כמו שעוז ידונ בהמשך הדברים. בתקופה זו אמנים השתחררו מנהלי הרדיו והשוררים ממרתו ויישרה של מושרד ראש הרדיו המשלה, אך הם שמרו על תחווה של אחוריות כשירות ציבור, ממלכתי ומונופוליסטי: לא רק בידור טפק הרדיו, אלא בעיקר מידע, הסבריה והעשידה, מטרוק הקפדה מרבית על עבירות תקנית. גם לפני כן, כשהונתגו שידורי הפטוסמת ברדיו (ב-1960), לא הוכפפו התכניות לשיקולים מסחריים של מדורג (רייטינג). המעמד המונופוליסטי-מלךוני חסך במידה רבה מהסדרים את הלחץ של המפרסמים וענף הפרסום.

מתוך אותו חoon, שאינו חף מפרטלים, וכי לקרים יעדים חינוכיים של צעירים בצעא של מהגרים, הוחלט בשנת 1960 להפעיל תחנת רדיו נוספת, במסגרת עצאית, הלא היא גלי צה"ל (מן וגן-גראוט 2002). מההגרים הרבים שורמו לאחר וקמת המדינה העברית כشرط הדיבור למאות אלפי העולים. לצד כל אלה היה הרדיו גם רבים, והרדיו היה כל עיר ושוב בתקופת נורמות, באהבת מושגים, וביעיר בתקנית השפה העברית כشرط הדיבור למאות אלפי העולים. מטרוק כל אלה היה הרדיו גם מנוף בקיומה של התרבות הישראלית החדש, והדבר נעשה באמצעות תוכניות דידיו, תוכניות אמר ותודיכת, משדרים לילדיים ולנוער, המשמע שירים עבריים ואפילו באמצעות תוכניות הבידור.

²⁴. עם זה שלושת היומונים המרכזים בעברית – הארץ, מעריב וידיעות אחרונות – הילו הופיעו בהפרש זמן עד לפניו הקמת המדינה (ראו עראה 10).

המייטור הבלתי פוטק של אמצעי תקשורת החומוניות בישראל

שהומוסדות המרכזויים בכלל והמוסד הפליטי בפרט היו בעצם חווישים וחשוי ניסיוני, הם התקשו לנוכח את כללי וنمוחק החדשניים לנוכח התוחום והקורות עור וגדיים לנגד עיניהם.

בלית ברורה נותרה המלאכה כדי להתגונות השופטת שהכתיבת המציאות המשנה. ואמנם מראשתו אימץ המוסד הפליטי את האתוס הדמוקרטי, ולפיו מובטחים למוסד התקשותה מעמד מוגדר וכוכיות בסיטיות טיפוסיות, בין היתר חופש הביטוי וחופש העיתונות. עם זאת השתמרה התוחשה שמאבק הלאומית טרם הסתיים, ושעדין חיויג לגייס את אמצעי התקשות או לפחות לשלוט בהם.

מבחינה זאת ניצב המוסד הפליטי בפני דילמה מרכזית: כיצד להיגמל מן המכוננות הסמכותנית, שהייתה עילית בימי היישוב, ולהפניהם כללי משחק ומהויבים לזרוקרטיה כלל לאבד את השליטה על אמצעי התקשות או לפחות לשמור על שיטוף הפעולה שלהם? דילמה זו השתלבה היטב בתחום המבחן הכליל של הנוגעת המדינה: בחיויריה אחר לגיטימציה בין־לאומית חיונית ורחבת שאפה הנוגעת המדיננה הצערית להוביה שכן היא מאמצת את סמגני הדמוקרטיה המערבית, וממעדו של מוסד התקשות על כוכיותו הבסיסיות ועל עצמותו הפליטית הוא לעתים אחד מסימני התקכר לך.

תפקודו הפיתוח המבוקר והאטוי משהו של אמצעי התקשות אפשר שליטה ניכרת בניטוח ההסדרים, הפormalים ותכלתי פormalים, שהו חיוניים לויטות והיחסים ברמת המקורו בין מוסד התקשות ובין המוסדות האחרים, וברמת המיקורו בין מלאי התפקידים, ובעיקר בין עיתונאים ובין מקורות המידע שלהם. מורשת המנדט מנעה היוצרותו של חלל בשנים הראשונות וטיפקה בתיס לכמה מסמכי יסוד, תקנות הגנה ופקודת העיתונות, שוויסתו את היחסים בין מוסד התקשות למוסד הפליטי ברמת המקורו, בשנים הראשונות הגבוי הידגניות שורה של אסדרים פormalים שנבריריים, שננקטו מדי פעם לטיזו של המוסד המשפט, שהוא מגובש יותר.

שני הסדרי מקרו סימלו את היחסים הדרומיים המתmeshכים בין שני המוסדות: הראשון הוא ועדת העורכים של העיתונים וכלי התקשות בישראל והשני – הצנורה הצבאית, ורחף שורשים בתקופת היישוב, כמו שראינו למעלה, היה המשך קיומם במדינה רובה פרי יומה משותפת ומוסכמת של שני המוסדות – הפליטי והתקשתי – להגביל את חזרימת החופשית של מידע בנסיבות מוצדקות (כספי ולימור 1992: 166-182).

ועדת העורכים ירש כאמור את מקומה של ועדת הגובהה, ובשנים הראשונות ישבו בה עורכי היומנים בלבד. בעקבות שינויים שחלו בשנות השמונים, כיום יושבים בוועדה נציגים מכל אמצעי תקשורת, לרבות אמצעי השידור, וכל אחד

וחודשים; מלבד זה מחויבות לאינטראיסט הקיים של המדינה, היה על אמצעי התקשות לקודם יעדים תינוכיים וחכורותים במשמעות מדיניות הכוללת של 'כוח התיון', באופן מיותר התגיסו אמצעי התקשות בכלל והרדיו בפרט להשלים מפעל לאומי חדשוב ורב ערך של תחיתת השפה העברית.

מאמצעי התקשות ציפו במידה רבה לשרת את האליטה הפליטית במשימתה ההפוליה – לפתח את הסמליים הלאומיים כמו דיעת השפה העברית והמורשת התרבותית בעקבות המאבק הלאומי; וכן להנحال את עקרונות האתוס הדמוקרטי, שהיו חדשנים גם לקרים נצמים. ואולם גם קברניטי התקשות והלבטו בו בזמן באותה סוגיה עצמה: כבוגרי המאבק הלאומי ובחיותם 'אחים לנשק', הם התקשו להתגער מ'אהות הלאומיים' ולהפנות עורף למי שرك אתמול נשאו כתף מול כתף את גללה המאבק, ובמקומם לאמץ כללי משחק של עימותם. מצבים דומים ומאוחרים יותר ימיחשו את וקשיים במחפה תפיסות מיידי. נראה שמאכזב בסיסי זה עדיר לעצב את מעמדו של מוסד התקשות בחברה הישראלית וכן את יחסיו וГОמלין בינו לבין סביבתו. מנקודת ראותו של המוסד הפליטי מתפקידו החליך במעט מטולת בין מתן עצמאות לתקשות ובין פיקוח עליה, ובדומה לכך נגס מוסד התקשות על ארגונו בין שאיפתו לעצמאות מרבית ובין חוושת מהויבתו לאינטראיסטים הלאומיים ונאמנותו למוסד הפליטי.

דווקא באקלים מורכב שכוח החולת המכוננות הסמכותנית של ימי היישוב להיסדק ולפנות מקום לניצנאה של תפיסה חדשה בכל הנוגע ליתחי התקשות עם המוסד הפליטי – התפיסה של האחריות החברתית, ולפיה אפשר להגביל את שליטתו של השלטון ולטמוך על קברניטי התקשות שיישמעו לו בשעת מבחן (Nerone 1995: 2).²⁴ ככל שתאמנה תפיסה זו ואת רוח הדמוקרטיה הצערית, אפשר אימוץ הדרוגתי של עיקריות לשמר לזמן מה עקרונות אחוריים של התפיסה הסמכותנית, בלי להתעלם מכך הוצרך להגיע למעין עימות גלי עם המוסד הפליטי.

מיסוד התקשות במדינת ישראל החל אפוא בצל אילוצים שמאפיינים כל מדינה חיששה וכן על אלה שהתקשו ממצבאה הגואיפוליטי המיווה. התהומות והתמסד תוך כדי פיתוח מואץ של אמצעי התקשות, ובר שהתקשה על קביעה ותחום ועל הגדרות יости הוגמלין בין המוסד המתהווה ובין סביבתו. נוסף על כך התעצץ מוסד התקשות עם יתר מוסדות החברת יתר, וכמוות שאב גם הוא את השראיתו מימי היישוב. מאוחר

24. התפיסה של אמצעי התקשות נשענת כירוע על מעין הסכם הודי, ולפיו השלטון נמנע מלהציג את צדיהם של אמצעי התקשות ועיתונאים כל עורם מיטיגים לגלות ורישות – או כשם התפיסה, אחריות – לאינטראיסטים חיוניים בחברת.

טוליטיות והויטטו להביע אותן, והמ לעזע יותר לאמצן נימה ביקורית כלפי הדרוג הפוליטי.

הצלחות המஸחרית של שני עיתוני הערב, מעריב וידיעות אחרונות, רק עודדה את העיתונאים לזרו את המעבר ולאמן אוירינטציות חדשות של ביקורת ועימות עם המסדר הפוליטי. ואולם המעבר לא היה פשוט ולא היה חף מאילוצים, ערכים לעתים, שכן מי שהתחכר שנים עם רוב הפוליטיקאים והכיר אותם מקרוב, לא יכול היה להפנות אליהם את גבו בין לילה ולשנות את התיחסותם אליהם.

מלבד התסורים הפormalיים שהתגבשו, נרכמו כкорת הפראטיקה העיתונאית והדשה שורה של הסדרים בלתי פormalיים, בעיקר במשורר ומיקרו, בין העיתונאים ובין חברי המסדר והפוליטי (כספי ולימור 1992: 215-230). הדפוס של 'כתב חצר', המבוסס על ייחוי רעות אינטימיים בין עיתונאי לפוליטיקאי, הוא הרגמה הבולטת ביותר לחישותם של יחסיו החליפין והפסדרים הללו: העיתונאי מבטיח פרסום אווהד לפוליטיקאי, וזה מספק רק לו מידע בלבד. בדרך זו מבטיח מקור זמני שיתוף פעולה של העיתונאי, שאינו מחופב להודחות עמו מבחינה פוליטית או רעונית. מעמדו של העיתונאי תלי依 אפוא במידה רבה בגורלו הפוליטי של המקור שלו, ושוב ה'గורל משותף' מפגיש בינו לביןם בעבר. לאחר שהיחסים השקופים של 'כתב חצר' עברו אטמי ומבוקר מעתונות מגוista של תקופה במוסך הפוליטי איפין ביחס את שלוש העיתונות רבי התפשטה – הארץ, מעריב וירויות אחורוניות – אשר אולי לא במקרה הקדימו לאמן תפיסות חדשות ומרעננות של עיתונות מעורבית. והיקרים של ותפסה העיתונאית והחלופית תאמו הפעם להפליא את האקלים הדמוקרטי במדינה החששה, אף שרובם מהכתבים והעורכים גותרו מחייבים לדעות

הסדרי מיקרו בלתי פormalיים התגלו לעיתים כיעילים וכעדייפים על פני הסדרי מקו rofmalיים, כמוות מושותם נשבנו על ייחסים בין-אישיים, באמצעותם יכול החולות ואישי ציבור להמשיך ולהללו על דרישת המידע, כמו למשל לגניס את אמצעי התקשרות לצורכיים, וגם לשמר על מעמידם המchioד בדמוקרטי. בוכותם העורכים באידי ביטוי באנון וימון היישובים ובכינוין. יישוב החודעה, בעיקר מן הרגע הראשון, נקבעות לפני הגזורת. לעומת מוחנים חבריו הוועדה בכתב ובוצע מוער, ולאחרים הם מועתקים בטלפון שעת ספורות לפני הישיבה. הנוגדים בישובים הוועדה מנועים מלהרשות, וכן גם רישום מסודר של הדיונים והיירוד ארכויגן. רק ישיבות נוליתות וכותת למשך הנוגדות לתיעור של פרוטוקול. חוכן הפגישות עם דראש ממשלה, שרין, קציגט או איש ממשל בכיריים נותר חסוי כמו קיומן, המידע הנמסר לנוגדים בפגישה אינו לפרוטוקום, גם

חוכנו מוכד למשמעותים מתקומות אחרים.²⁵ גוסח והתרען בשנים 1966 ו-1996. בסכם הראון, שנחתם בשנת 1949, נקבע כי אין הצנורה חלה על עניינים פוליטיים, דעתות, פרשנות והערכות – אלא אם יש בהם או נין להסיק ממה אינפורמציה בטומנית.²⁶

רשאי לשלווח מטעמו שני נציגים.²⁷ האגנורה פועלת מכוח הסכם בין ועדת העורכים ובין הממשלה והצנורה, שמתוחדים מפעם לפעם לפי הנביבות.²⁸ פרטיה ההסכם מחייבים גם אמצעי תקשורת שאינם חברים בוועדת העורכים. בראש האגנורה הצבאי עומר קצין צבא (בדרגת תת-אלוף), אך למרות ביפויו הרשמי לויירוכית הצבאי – יחידת האגנורה היא חלק ממלח המודיעין – ממנה אותו שירות שר הביטחון, בהתאם לתקנות ההגנה לשעת חירום גנסק ולימור 2001; Nossek & Limor 1998).

בשנים הראשונות כאמור אימצה הקהילה העיתונאית עקרונות בסיסיים של מכוננות חלופית, זו של 'אחויות חברתי', שמחיבים להתעמת עם המסדר הפוליטי במקום לתוכו עמדות. ברוח זו נזקקו מנגנוןם אחורני של פיקוח עצמי שאמורים להניף או לצמצם את הפיקוח החיצוני, והיקרים שבם הם מועצת העיתונאות, אגדות עיתונאים ואגוד העיתונאים, אלה נוטפו לועודת העורכים של העיתונאים היומיים. לעומת זאת ווות העורכים, שנדרעה כמנגןין יעיל של ווות מידע הראונם לקיים",²⁹ נועד מועצת העיתונאות וארגוני העיתונאים לטפח אטיקה עיתונאית ולבסס את הנורמות והדשות של עיתונות עצמאית ובلتיה תלויה בממסדר הפוליטי.

המעבר האטי ומבוקר מעתונות מגוista של תקופה במוסך הפוליטי מאפיין ביחס את שלוש העיתונות רבי התפשטה – הארץ, מעריב וירויות אחורוניות – אשר אולי לא במקרה הקדימו לאמן תפיסות חדשות ומרעננות של עיתונות מעורבית. והיקרים של ותפסה העיתונאית והחלופית תאמו הפעם להפליא את האקלים הדמוקרטי במדינה החששה, אף שרובם מהכתבים והעורכים גותרו מחייבים לדעות

25. באופן רשמי מקיימת הוועדה ישיבות משני סוגים. הראשון, ישיבות מפגש עם אישים שחולקים טווות עם חבריה; והשני, ישיבות גובל שעסוקות בטיפול במידע. אופיה 'החשאי' של ועדת העורכים באידי ביטוי באנון וימון היישובים ובכינוין. יישוב החודעה, בעיקר מן הרגע הראשון, נקבעות לפני הגזורת. לעומת מוחנים חבריו הוועדה בכתב ובוצע מוער, ולאחרים הם מועתקים בטלפון שעת ספורות לפני הישיבה. הנוגדים בישובים הוועדה מנועים מלהרשות, וכן גם רישום מסודר של הדיונים והיירוד ארכויגן. רק ישיבות נוליתות וכותת למשך הנוגדות לתיעור של פרוטוקול. חוכן הפגישות עם דראש ממשלה, שרין, קציגט או איש ממשל בכיריים נותר חסוי כמו קיומן, המידע הנמסר לנוגדים בפגישה אינו לפרוטוקום, גם אם חוכנו מוכד למשמעותים מתקומות אחרים.

26. גוסח והתרען בשנים 1961, 1966 ו-1996. בסכם הראון, שנחתם בשנת 1949, נקבע כי אין הצנורה חלה על עניינים פוליטיים, דעתות, פרשנות והערכות – אלא אם יש בהם או נין להסיק ממה אינפורמציה בטומנית.

27. ב衲רך ישיבותה של ועדת העורכים השתרעו ההוראות הבלתי פormalיים של פרוטום דעתות יחד עם עיתונים מבוקרים בין העורכים ובין מקורות המידע.

המדינה הקיימת, והוא תאם יותר את הרוח והסמכותנית שוישי המדינה ובקו בה באותה העת, בכך נקבעה הלכה ולפיה השידורים – בתחילת הרדיו ואחר כך גם הטלוויזיה – הם שירות לאיבור שמצוין, לכארה, בפיקוח ציבורי ושונה מן העיתונות המודפסת. לשני בументם הפormalי של שירותיו הרדיו גדרו מושמעויות סמליות ומשמעות אחרות. מלבד הנכונות הפוליטית לרובף את הפיקוח הפormalי והגלו על השידורים, תרם כינונה של רשות השידור להפגמת עקרונות חלופיים של 'אתניות חברתיות', של תקשורת בלתי תלויה, ויריו טיפוח סטנדרטים תלויפים של עיתונות מערבית מודרנית.

מערכת שלישית: 'פלורליזם מבוקר' – מלחמת ששת הימים ועד אמצע שנות השמונים

המערכה הבאה במיסוד התקשרות תקופה מייד לאחר מלחמת ששת הימים ונמשכה קרוב לשני עשורים, ממשן המונופול של השירות הציבורי. תקופה זו מתאפיינת בעיקר ביצירת אקלים ליברלי מתון כלפי אמצעי תקשורת, ובמבנה פלורליסטי מבוקר ובגיוון הסדרי וגוויות של יחסי גומלין בין מוסד התקשרות ובין סביבתו. במידה רבה נראה שאמצעי תקשורת החזוניות, ובכלל זה העיתונאים, מיתרו להפניהם את כללי המשחק החודשים מחד יותר משעשו ואת הפוליטיקאים, ולעתים נאלצו העיתונאים 'לחנן' מחדש את בני שיחם לכללי המשחק החדש.

בנגינה: נראה שאין כמלתומות כדי לטلطל ולרענן מערכות. מייד לאחר מלחמת ששת הימים נמצא הציבור להסידר את התתוגדות המסורתית, וניגנה ברכת הרדיו לשידורי הטלוויזיה הכללית. בקרוב שרים במשמלה גברת ההערכה שהמדיום הטלוויזיוני עשוי להוטף ולשורת גם לאחר המלחמה צרכיטים חיווניים, שבמציאות הוזדהה של כיבוש שטחים חדשים כונו 'אשר לאוכלוטיה הערבית'. כבר מראשם נקבע אפוא שירות הטלוויזיה יישו בשתי שפות – עברית וערבית – מトーך תלוות ומן השירות של העורך היחיד שהיה, עקב המתחור בתדרים (Katz 1971). באקלים כללי של אמון הרדיו בין שני המוסדות – התקשרות והפוליטיקה – הותلت כי גם שירות הטלוויזיה הכללית יתנהלו בפיקוח ציבורי, בסגורות רשות השירות. בסופו של דבר הביאה הנגנת הטלוויזיה הכללית לכך בכורתו של הרדיו הן מכדור מידע וכן כמודים שמשלב את חלקי החבורה בבחינת 'מדינת השבט' (Liebes 2000).

פריצתה של הטלוויזיה בישרה את שלב התתוגנות של הרדיו, דוקא כשהיא שידורי הוווח – במוחלך המלחמה והחולט להרחב את מתכונת השירותים, ולאחר שוחכתר הניסיון בהצלחה, והותلت להשאים כך גם עם סיום המלחמה. גם העיתונות המודפסת, שכבר הסתגלה לנוכחותו של הרדיו, נאלצה לשוב ולחת את הדעת לתהמודדות נוספת.

לסוגיהם. תחנת הרדיו הצבאי שוקמה ב-1950 עוגנה כאמור במסגרת משרד הביטחון, ואילו הטלוויזיה הלימודית שוכנה למשרד החינוך.²⁸

אפשר שהשינוי במעטדו של קול ישראל היה מהלך החשוב והDRAMATIC ביותר, שמלך את המהפק במכונות הפוליטית כלפי השירותים והתקשורת בכלל. כאמור, כ-17 שנה היה קול ישראל מחלקה בתחום משרד ראש הממשלה. כבימי המנדט, ויטיבו השירותים להבין שהם אמורים להמשיך ולהישמע להנחיות השלטון, אלא שהפעם היה זה שלטון חדש אך מוכר מימי היישוב. חיקע המשותף סיעע לשני הצדדים – השירותים והפוליטיקאים – להגיע להבנות בנגוע לאופיים של השירותים וייעודם. יתר על כן, הטעם למשא וממן כלשהו על מדיניות השירות המתבטל לנוכח האקלים הסמכותני שהוכר בשלותו של ראש הממשלה, דור בן-גוריון.

כבמדיניות חדשות דומות באותה העת, נהגה גם המנגנון הישראלי מממד בכיר והטיב להשליט את רצונו, לרוב מטור הסכמה, על מגוון של תחומים, ובכללם על שירותו הרדיו, שבו כופפים למרותו במישרין. חוץ הערכתו הרכבה למילת המודפסת, ראה בגין-גוריון ברדיו מדיינים שיכל לזרום לטיפורם של סמלי התרבות הלאומית במדינה העיונית, בעיר כל הקשור לניהול השפה והhuaה לתושבים והורדים ולילדים המדיניות של מיזוג גלויות. גם אם תיקוף של שירותו הרדיו יותר מוצמצם, ولو רק מפאת מחסור במשאבים, הם נותרו מגויסים וקשובים להנחיות השוטפות משלכת ראש הממשלה; מלבד זאת, אקטואליה ומוקעה, הרבה קול ישראל בעשור הראשון למדינה במשורר אומר ומיל עמוסים בנימה דידקטית ופתוטס ואהבה למולדת החדשה. באמצעות השיטים הבשלו התנאים להטדר חדש, שאפשר לשחרר את שירותו הרדיו ממחות ממשלהו הפלגת השלטון, מפא",י, השתקנו קברניטי המדינה שמן הרואי לנטרל את שירותו הרדיו מהשפעה פוליטית.²⁹ בחיפוש אחר הסדר חלופי בדמוקרטיה המערבית, שוב נפלת הבחירות על מוגם הבריטי שלabi-בי-טי (שמאפיינו יידנו בהמשך הדברים), שנתקפס עדיף על פני הדגם האמריקני, ולו רק בשל יתרונותיו: הוא יכול להיחשב חלק מן המורשת הבריטית הדומיננטית בעיצובה של מוסדות

28. ברבות השנים התבדר שרף הכוונות בעלייה קברניטיון של שתי התהנות לחזור מן המגויס.

29. השירותי גלי צה"ל התאזרחו, ושירותי הטלוויזיה הלימודית הלבבו ופנו לכלל האוכלוסייה.

אליהם [...] אג' יודע, ויש לי על כך סימנים וחוכות, שהט בעובדה שהרדי היה כפוף מטהר לך עד כמה ניצלו אנשיו של בגין-גוריון, בוצרה יפה, את העובדה שהרדי היה כפוף אליהם [...] אג' יודע, ויש לי על כך סימנים וחוכות, שהט בעובדה שהרדי היה כפוף מטהר הרדי רק כשידעו שהוא [בגין-גוריון] יפורסם [...] הם מתחאים נהיו ודומוקרים גולים [...] הם וצו לשמור על הבסאות גם לקחת מני את ההשפעה על הרדי, שכן רק הם הבינו איך כוח יש בשליטה על הרדי [...]. (משעל 1976, עמ' 66)

הimitsוד והבלתי פוטק של אמצעי וקשרות הומוגניות בישראל

חול לפנות את מקומו. ממשיכיהם היו מוחשיים פחות לגוניות העברי, ובעיקר להלט האידיאולוגי של האבות המיטדים. עיתונאים ועורכים צערדים לא נדרשו לשנות את כיוון המחשבה שלהם, אלא להפניהם את עקרונות ועיתונות הרוחות ברדיקלית והמערבית. دور המשך בפוליטיקה הישראלית היה משוחרר יותר מדוגמות ומחדרה מן התקשרות, ואלה פינו את מקומן ליחסים אינטראוגנטליים פתוחים ונזילים יותר עם עיתונאים ועורכים.

באותה תקופה החלו אמצעי התקשרות להתקבל חלק בלתי נפרד מן גוריה הפוליטית, כאשרם שיש לנצלם בתוכונה כדי לגייס תמכה פוליטית ולשמרה. בייחוד תרם להכרה זו המפקח הפוליטי הדורמי של 1977, שבפעם והושאנה העלה את היליכוד ושבר את רצף שלטונו של השמאלי בישראל. חילופי השלטון התרחשו במידה ניכרת בעקבות מערכת בחירות מקצועית ושונה מקודמתו; ליישום הסתייע מטה הבהירות של היליכוד בצוות מקצועני שניהל תעמולה במירוץ עילית והצעינה את הלחט האידיאולוגי של מנהיגי התנועה.

בשונה מן המערכות הקודמות במיסוד התקשרות, הפעם הייתה ידה של העיתונות הפרטית על העליונה ובماכקה עם העיתונות המפלגתית. אם במערכות השניה עוד שמרה העיתונות המפלגתית על חיוניותה, לפחות בשורה והראשון, במערכות זו מתקרבת העיתונות הפרטית להשיג הגומוניה בעיתונות המודפסת.

תפקיד: עם פריצתה של מלחמת יום כיפורים סבלו יחסית האמון והדדיים בין מוסד התקשורות לסביבתו ממשבר אמון עמוק, הנטיות המקידמות למלחמה, וביחור ההתעלומות מן האיומים במלחמה, הטילו על אמצעי התקשורות תפקיד נכבד בגין יצירת 'ჸוקנספציה', שנכנאה הרדיוה את מקבלי התחלה ותפקידה את הערכות הכללית לאפשרות של פריצת מלחמה, ועיתונאים אחדים מצאו לנכון לאמץ ביקורת זו (כהפי ולימור 1992: 241-250; 1992: 241). האכבעה המשימה והופנה בעקבות כלפי אוטם הסדרי ויסטה בלתי פורמליים ובין-אישים שנרכמו בין כתבים צבאיים ופרשנים ובין מקורות המידע שלהם: לפי טענות אלה, שיתפו המקורות את העיתונאים בהערכותיהם, שהמעיטו בסיכון לפיצת המלחמה, ופרטמן בתקשורת לא עורין חיק מחודש את ההערכות האופטימיות. עקב לכך נגטווות וקיטילה העיתונאית לחסמים והיריט יותר, אך לא לזמן רב. זרכרים שוטפים בעקבותם המשותפת של הכתבים שיקמו במהדרה את התסדרים הללו; הלו הלו והתרחבו לא מעט בשל התחרות המחריפה בין אמצעי התקשורות, ביחס בין שלושת היומנים. ריבויים של אמצעי התקשורות ושל הכתבים הגביר את הנטול על מקורות המירע, ואלה נדרשו להסתיע בעוזרים, בזוביירים ובוועצים, שטינו להם ליצור קשרים יעילים עם העיתונאים.

ברמת המקור, לעומת זאת, הוכיחו התסדרים הפורמליים בתקופה זו יציבות ניכרת, וההתמונה הבסיסית נותרה כמעט ללא כל שינוי. כוחות השוק ויטנו בפועל

השפעה הכלכלית בעקבות המלחמה וייזו בוירוב בעיתונות המודפסת והגביל עיתונות מקומית פורחות ומשגשגת (Caspi 1986). בו בונן הטעם מעמדם של העיתונים הפלגתיים על חשבון הביטואנים המפלגתיים ולימור 1999) והעיתונים הלאוועים, לא מעתם בשל התוכן הכספי המוצע של קליטת העולמים, אשר התחילה ונובט לצורך אמצעי תקשורת בעברית.

תהליכים דמוגרפיים של צמיחה חברתית והיטיבו במיוחד עם העיתונים הפרטיטים, אשר מילאו להתקבש ולהתעצב כתאגידי תקשורת. כל אחד מן התאגידיים נשען על יומון, מעין ציר – ידיעות אחראוניות, מעריב והארץ – והוא עתידי פרטומים מגוונים ובכללים כתבי עת, מקומיים והוציאת ספרים. אבל יותר מכך יצרו שלושת התאגידיים ביחד מוקד עצמה ברוחות באמצעי השידור, שאפשר לעיתונות הכתובה להסתגל למידות הטלוויזיוניים בנסיבות יחסית. ערוץ הטלוויזיה המונופוליסטי אמן ריתק את עיקר תשומת הלב והצפיה, אך הוא נמנע מתשדרי פרטום ולא היה יכול לאיתם על מקורות ההכנתה של העיתונות. הלו הציגו לשדרי רדיו מוחרבים,³⁰ וחידם שלל המקומוניים והיומיוניים המתוחקים יצרו תמונה כוללת של פלורליום תקשורת מודמה.

הקלים הערבי: מלחמת ששת הימים הייתה במידה רבה שעת המבחן החשובה לאמצעי השידור. היררכיה תפקודם הייעיל במהלך המלחמה הפגינה לא מעט החרדה מטכנולוגיה של הפלטיקאים. לא רק שכותבי ורדיו והטלפון לכוחות הלחמים ותיעדו קרבות וקולות, אלא שatoms והיכיו גם ייעילות בתעמלת, זה בשמירה על מרווח העורף והן בשבירתם של מוטיבציה הלחימה של האויב. ביחסו זכו לשבחים השידורים בערבית, ולו רק משום שהריבו ליחסם להם תרומה חשובה בשבירת המוטיבציה של הצבע המצרי, עם שוך הקרכבות נפתח אפוא שלב חדש במיסוד של התקשרות והגומלין שהה שלה עם המוסדות האחרים בחברה. בדיון, תפקודם של אמצעי התקשורות בזמן המלחמה ביצר את אמוןם של הפלטיקאים בדוגמה של 'אתירות חברתי'; אכן, אפשר לתהריר את הרצואה ולטמוך על קברניטי התקשורות שיישמו לשלטן בשעת מבנן וישרתו אינטראיסטים חיוניים.

תהליכים ביולוגיים צפויים תרמו להאצת המעבר התרבותי מעיתונות מגוista לעיתונות מתעמתת. دور הנפליטים, הן באלייטה הפלטיטית והן באלייטה התקשורות,

למן 1973 הפעיל יSpan שלום, אייני נתן, את 'קהל השלום' מספינה ששיטתה, לפחות באופן רשמי, מוחץ למים הטריטוריאליים של ישראל, מתהנה, והמשבת לסוכנות של תחנות ורדיו הפירוטיות, אמן את תדריון את מונופול השידור של קול ישראל, אך קיומה לא היה בגדר איום ממשי. אדרבא, שידוריה שהוโรו בעוצם רבם מחלחים וגיבוריהם לאסדרה של מערכות השידור, ואפשרו לבסס את הפלורליום ותקשורת המודמה והמקווקר.

2002), שתוצאותיו לפי שעה מוטיפה לאופו הבלתי פוטק של התהילין. מבנה; בראשית שנות השמונים היה גראת שהושג מעין סטטוס קוו מגיח את כוחות השוק ויטנו את העיתונות המודפסת, ואילו תומס הפוליטי שמר בכל כוחותיו על המונופול של השידור הציבורי, ודים מתקייקעים אמרם החל לבבבכ כבר בראשית שנות השמונים, אבל הוא אלה בעיקר תחנות כבלים פירטיות שפעלו בכמה מקומות, ובתחילת אש לא ראה בהם ממש איזום גROL על מונופול השידור, יותר מכול בשירו תחנות אלה את הביקושים לאפשרות הטכנולוגית החדשנית, שלא יכולה להותר יזמים פרטימ אידיים לפוטנציאל הכלכלי הגלם בה.

באמצע שנות השמונים חבו כוחות פוליטיים,³² מצעדים³³ וככללים³⁴, ויצרו קואליציה עילית נגר המשך המונופול של רשות השידור ובעיר מתן הזרמת טכנולוגיות התקורת החדשנות. הקואליציה צברה לפי שעה שלושה הישגים עיקריים: ההישג המוקדם נרשם באוגוסט 1986, עת הושלם תיקון מס' 4 לחוק הבקיך, אשר בוכתו הונגו שידורי טלוויזיה בכבלים (Nossek&Adoni 1996).

התוצאות הכלכליות האופטימיות המשיכו לדרבן את הקואליציה, אף שהרכבתה האישית השתנתה, והביאו לה היגש גוסף: בתחילת שנות התשעים, לאחר דינומים במוסד הפוליטי ועיבודים ממושכים, הוכשרה הקיקע להנחת שידורים עברית טלוויזיה גוסף.³⁵ בעקבו היה זה מעגה לצרכי הגברים של תעשיית הפרסום, שכבר לא יכול להסתפק עוד בעיתונות המודפסת ובשידורי קול ישראל, ורתקה להפעיל ערוץ המונופול של השידור הציבורי.

32. באמצע שנות השמונים, במהלך כהונתה של הכנסת ה-11, התאגדה שוליה בראשות חבר הכנסת מאיר שיטורי (ליקוד), שפעלה לקידום החוק שיאפשר להפעיל תחנות טלוויזיה בכבלים בעירות הפיננס. חברי השוליה הציגו את הטלויזיה המקומית בכבלים באמצעות המוקמי בשיפור השירותים לתושבים המקומיים והתקשרות עמו ('עם הפנים לקהילה').

33. בשך שנות המונופול של רשות השידור התפתח בארצן פוטנציאל שידור שהיה גדול מיכולת הקילטה והקינה של הטלויזיה הדר-אורוצית. עורות חברות ופקה – שהקימו יזמים פרטימים או פרשי רשות השידור – התחרו על שוק מקומי קטן וניסו לשוק תכניות לחול' ושירותי הפקה לתהנות טלוויזיה.

34. התעדכנות האופטימיות של הגורמים המקומיים הצינו את דמיון של משקיעים פרטיים, והמשתכנעו בפוטנציאל הכלכלי הגלם בתהום זה. שניים מתאגידי התקורת הגדולים – ידיעות אחרונות ומעריב – גילו עניין עסקי, ולוי רק כדי להבטיח חוץ כלכלי בהחרות העתידה עם אמצעי השידור.

35. שידורי הניסין של הארץ השני אמנים החל ב-7 באוקטובר 1986 – ביום שהונחה הגעת החוק על שולחן הכנסת, בהນמקה מעין בייחונית טיפוסית ולפיה הפעלת השירותים, גם בלי גיבוי חוקי, חיונית כדי לתפוס את התודרים המודעים לעירין וזה לפני שמייניות אחרות ועיניות ישתמשו בהם – אך רק בשנת 1993, שלוש שנים לאחר אישור החוק בכנסת, החלו השירותים הדרומיים של הארץ השני בערך 2, אף הוא בגור רשות השידור.
<http://www.rashut2.org.il/editor/UpLoadLow/B-55.pdf>

את העיתונות המודפסת, ואילו המוסד הפוליטי המשיך להחלש על ויטוחם של אמצעי השידור, גם אם בתקופה זו לא נרשם שינויים מהותיים, המשיך המוסד הפוליטי בויסות ובאסדרה (רגולציה) של אמצעי השידור בעצם שמירת המצב הקיים וקיומו; הוא מנע, או דחה לשנים, כל גיטzion לשינוי ניכר במבנה השידור, ובפועל חיזק את המונופול של השידור הציבורי – הרדיו והטלוויזיה – כמעט מה שנדמה היה כ'קפין דורך'. בעשו של המונופול התזקקו ערוצי השידור הציבורי והפכו למעשה מוקד אחר ראוי לפיקוח ולשליטה. צורך זה הגיע במיוחד עם המהפק הפוליטי, עת התזקקה הכרתו של השלטון החדש בכך שדרגי ניהול והשידור טפוגים פגויים למפלגות הקדומות.

המענה למשאלתנו זו נמצא באמצעות פוליטיזציה של הגוף הציבוריים בראשות השידור. עם המהפק הפוליטי בשנת 1977 הואה הפוליטיזציה של הפיקוח הציבורי: הרכב המוסדות הציבוריים בראשות השידור שיקף בעליל את מאון הכוחות בכנסת, והממשלה היא שהכתיבה וקבעה את ווותם של מלאי המשרות הבכירות בהנהלה וב גופים הציבוריים, לרבות המנכ"ל ויושב ראש הרשות. הניסיון לשולט מחדש באמצעי השידור נבלם ולעתים אף נהדף בזכות המסורת של שידור ציבורי, אמן קצרת ימים, ובזאתם של קברניטי שידור מינויים שהיו בקשרים ברדי התדרוני בין האינטלקטים האישיים והפוליטיים של שירותים ופוליטיקאים. ואולם ככל ששימר מישג זה את עצמותה של רשות השידור, כך לטוויה הארוך חזק מדבר את הרכהה בסיסו המונופול של השידור הציבורי.

הפוליטיזציה העקבית של רשות השידור התרירה בסופו של דבר בחממה שטוףחו בה גרעיני הפוליטיזציה שבസפו של דבר נבעו גם בערוצי השידור החדשניים, הן ברמת המיקרו וכן ברמת המקרו (כספי 2005). בrama הראשונה שימשה רשות השידור כסוציאליזטור פוליטי של שדררים; גם כשעברו ורבו מהם לערוצי השידור החדשניים, הם ייבו עם הרגלים של קשרים אמינים עם מקבלי החלטות, שמלבד מקורות מידע היו להם ולעומתם ברשות השידור בגדר מתחיק סוד על הנעתה בארגון התקשורתי.³⁶

מערכת רביעית: 'השימים הפתוחים' – אמצע שנות השמונים ואילך
המערכת האחורונה לפי שעה בתהילך מיתוד התקשותה בישראל מואפיתן בעיקר בויסות ואסדרה נמרצים של אמצעי השידור, בהעמקת הפלורליות המדומה בעיתונות הכתובה וכן בהתחזוקת של תאגידי התקשותה ובעלותם הזולבת (אלטשולר-שורץ

31. אולי הם ערכו את רשות השידור, אבל רשות השידור לא עוכבה אוחטנו, כך המתבונא אחד ממכיריו תברות החדשנות בערוץ 2, אף הוא בגור רשות השידור.

המייסוד הבלתי פוטק של אמצעי תקשורת החומוניות בישראל

שירותי טלוויזיה	שירותי רדיו	השור והאוראי	סמכיות	מעמדו	גוף השידור
שירותים חלקיים בעורצים 1, 2 ו-10 ושירותים בערוץ 23 בקבלים ובולוין	שירותים ותרבות וחינוך ותרבות	שירותים גוף טלוויזיה החינוכית	שירותים गוף טלוויזיה בஸטר החינוך ותרבות	שירותים גוף צבאי טלוויזיה האוראית בפיקוחה של רשות השידור	గלי צהיל
					שר הביטחון

נראה שמדינות 'השימים הפתוחים' (לבנת 1997) היטיבה עם 'ברוני התקשרות', בעליים של תאגידי התקשרות, שהעניקו את בעליהם האזלת עלי אמצעי תקשורת שמשמעותם גדול וחלק, בריבוי ערוצי השידור הנזוניים מפרטם היה משפט איום ממשי ראשון על העיתונות הכתובה; עיתונים קטנים הדרלו להופיע ושלושת היומנים הגדולים נאלצו לאטור אפיקי הישרדות. בניסיונות אלה הלכו שלושת היומנים וביססו את עצם כצייר בתאגיד התקשרות (לימור 1997), שכן כל אחד מהם הריחב את הבעלות האזלת עלי אמצעי תקשורת אחרים (לחמן-MASTER 1998). תחילת העמיק כל תאגיד את אחיזתו בעיתונות המקומית באמצעות רשות של מקומונים בפריטה אריצית, שנודעה למצאות את הפטונציגיאל הכלכלי של הפרטום המקומי. בהמשך חזרו ברוני התקשרות לכוחות הכלכליים, ושניים מהם – ארנון מוס ועופר גמרודי³⁷ – הביטחו לעצם נתח בקבוצות הוייכון של השירותים בקבילים, ולבסס נס בקבוצות הוייכון של ערוץ 2.

מפת השירות המורטקט היטיבה בסופו של דבר, ولو רק חלקית, עם העיתונות המודפסת. אחד משלשות היומנים המורכבים, מעריב, אמנם עבר משבך קשה והחלף בעליות עד שהתייצב בעלותה של משפט גמורדי בשני בגודלו, אך לעומת זאת שפר גורלו של תאגיד התקשרות בעלותה של משפט מוז: ידיעות אחרונות, יומון הארץ של התאגיד, הרחיב את תפוצתו מעבר לכל אמצעי תקשורת אחר, מודפס ואלקטרוני, ומילא את התפקיד של 'దורות השבט'. התאגיד אף שלח את אחת משלוחותיו לעתונות הרוטית והטוטט שלבלבה בעקבות גלי התגירה החומונית מבירת המועצות לשעברו למנ סוף שנות השמונים. רוב העיתונים ברוטט התרבו

טלזיה שעמם בעורט פרוטומות. במקביל הונפקו זיכיונות גם ל-14 תחנות רדיו או רדיות חדשות מפורסומות אף הן, בהפרש דומה של שנים, בראשות שנות האלפיים, ניתן זיכיון לשידורי טלוויזיה בלויין, וכעבור זמן מה גם לערוץ טלוויזיה נסוף, הלאו הוא ערוץ 10, שוב כמנה להחזים של תעשיית הפרטום. בתחילת המילניום החדש השתנה אפוא מערך השירותים בישראל והסתעף לשפע של ערוצי שירות של רדיו וטלוויזיה (ראו טבלה 2).

טבלה 2: גופי השירות בישראל בעידן 'השימים הפתוחים' – 2003³⁸

גוף השירות	מעמדו	סמכיות	שירותי רדיו	השור והאוראי	שירותי טלוויזיה
רשות השידור	אטמאית	אטטוטורית לפי נסיבות קאליזניות	רשות בממשלה – על רשות רדיו עברית, בערבית ובשפויות אתניות, וחינות וניות	ערוצים 1, 33 – עשר רשות רדיו עברית, בערבית ובשפויות אתניות, וחינות וניות	קול ישראל – עשר רשות רדיו עברית, בערבית ובשפויות אתניות, וחינות וניות
השירות השנייה לטלוויזיה ולרדיו אוווי	טוטוטורית ציבורית על בעלי וicieוניות וכן שעת שירות אחדות	טוטוטורית רשות מגן זיכיונות תפקיד בערבית וחתנות דתיות, וכן שירותי הרשות השנייה	טוטוטורית רשות מגן זיכיונות תפקיד בערבית וחתנות דתיות, וכן שירותי הרשות השנייה	טוטוטורית רשות מגן זיכיונות תפקיד בערבית וחתנות דתיות, וכן שירותי הרשות השנייה	טוטוטורית רשות מגן זיכיונות תפקיד בערבית וחתנות דתיות, וכן שירותי הרשות השנייה
המודעה לשידורים בקבלים ולשירוי ולוין	של מועצה אטטוטורית ובכפוף למשרד ומשלטי עירוני זיכיון; פיקוח על בעל זיכיון	הברת שירות מקומי ויעודיים; עירוני זיכיון ושידורי רדיו digitalים באמצעות כבלים ולוין	של מועצה אטטוטורית מתנית ושידור בקבלים למשרד ומשלטי עירוני זיכיון; פיקוח על בעל זיכיון	שר תקשורת מגן זיכיונות תפקיד בערבית וחתנות דתיות, וכן שירותי הרשות השנייה	שר תקשורת מגן זיכיונות תפקיד בערבית וחתנות דתיות, וכן שירותי הרשות השנייה

³⁷, עם הטען הצרפת אליהם גם אליעור פישמן, איש עסקים ובול תאגידי תקשורת 'עיר', שנשען על יומן הכלכלה גלובט.

מכהינה זאת יכול היה הדרוג הליברלי החדש לתפיג חסכים מctrברים ולמנש שינויים מרבניים. גלי המשקיעים והאשוגים בענף התקשורת רק חיזקן את תפיסתם הנווא-ליברלית של קובעי המדיניות, שבסוף שנות התשעים ובמשך הקוסמת 'שמות פתוחים'. בדיעבד סימל השינוי הערבי מעבר מן הרגם האירופי לדגם אמריקני, ממכונות של שירות, שמייסדי המדינה בדקנו בת, למכוונות כלכליות: מוסר התקשורת נפתח בענף כלכלי, שבו משקיעים מבקשים למרב רוחות ולא להציג שירות, לצרכנים ולא ללקוחות, האזרחים ואינס נושפים, מוצרים ולא משדרים. באקלים הערבי החדש, המסתלב במגמה הכלכלית של אמריקניתה, המדרוג ('רייטינג') הוא המנגנון העיקרי את יחסינו הגומלין בין ארגוני התקשורות ובין הציבור.

תקודו באקלים הערבי החדש חווו והציחו קובעי המדיניות שהם מעבירים את הוויות של אמצעי השידור לידי כוחות השוק. לפחות במשורר של ההצהרה היה באמירות אלה כמו להשות בין העיתונות כתובה ובין אמצעי השידור. לאמתו של דבר עסוק המוסד הפוליטי נמטרות באסדרה מחדש ('הדרוגלייה') של מבנה השירות, ויציב מחדש את מוסד התקשורות. בשל העובדה שגורמים עסקיים נכבים התפתחו להיכנס ולהשתקע באמצעות השידור החדשניים, נוצרה ציפייה שמוסד התקשורות ככל יהגה מעצמות פוליטית ותורת, ותתפקיד המיקוח של כל אמצעי תקשורת ביחס למוסד הפוליטי. הפוליטיזציה והמעמיקה ברשות השידור הוטיפה לתוחשה שמיון השירותים מפריטם או מדרי מנייקל לדידות לחיצים פוליטיים אפשריים. גם אם ייקלעו השירותים לנצח בלתי צפוי שבוי שירותו, במשiran או בעקבין, אינטראסים כלכליים של מווילים ובבעלי שליטה, מגנים אלה עדיפים, כך סברו, על הלחצים הפוליטיים. כיצד, אחד מקסימה של כלכלת השוק שהיא מעניקה לפרט תחזקה של השפעה, הרי כל אחד שותף לכוחות השוק, שאף משקייע אינו יכול להתעלם ממנו. בדיעבד החיבור שההשקעות הכלכליות בתקשורת מניבות תלות מוגזם משא ומתן מתmeshר בין שני המוסדות – הפוליטי והכלכלי, הפקדתם של חלק מאמצעי ותקשורת בידי גורמים כלכליים, או מה שנחוג לכנות 'הפרטה', אצמאמה ורק במעט את תלותם של השירותים בודג הפוליטי, אף שבמצב זה תוכחה ההשפעה באמצעות היומות הכלכליים. במקרה החדש השופטים אפוא אמצעי התקשורות והעסקים בהם לאינטראסים ולחליצים משולבים, פוליטיים וככליים כאחד. בזכות תלותם של המשקיעים שירמר בעצם המוסד הפוליטי את יכולת הפיקוח שלו על אמצעי השידור וublisher מעורבותם של 'ברוני תקשורת' – בעלי יומנים – בתחום השידור אפשר בדיעבד מידה ניכרת של פיקוח פוליטי גם על העיתונות כתובות.

Higgins ו-Shlomo הדרוג הפוליטי, בלתי צפוי בעניינים אודיסים, נזקף וווקא לזכות המדיניות הנואו-ליברלית. ככל שהתלהמו הטיעונים הרטוריים של התרת הרון, כך העצים המוסד הפוליטי את האסדרה של השידור, לכוארה נועדה המעורבות הפוליטית

אף הם בידי שלושה תאגידי תקשורת (Caspi et al. 2002). גם בעלייהם של שני התאגידים האחרים בעיתונות הרוסית גילו שאיפות דומות לבטלות צולבת.³⁸ ואולם יותר מכל סימנה הצלחתם של התאגידים הקיימים דפוס של השתלבות משקיעים חיצוניים בענף התקשורות.³⁹

בשנים האחרונות פרצו אמצעי תקשורת חדשים, ובעיקר האינטראקט, למוסד התקשורות. ולו אימו יותר על אמצעי השידור דווקא, וממצאים ראשונים מגלים שבתקצוב הפנאי, מעוריפים הצופים להחליף מסכימים ולגלוש באינטראקט מלכודות בטלוויזיה. העיתונים המודפסים לעומת זה הקדימו להסתגל לאמצעי החדש, ובמקומם לחתורות בו, אימצו אותו כבן ברית לדפוס ופיתחו בו מהדרורות אלקטронיות של עיתונים, הללו חיזקו וווקא את יכולת התחרות של אמצעי הדפוס באמצעות האינטראקט, העניך שאמצעי השידור מיצו את יתרון המדיניות אגב שירותים ישירים של אירופים, העניך האינטראקט גם לאמצעי הדפוס את יתרון המהירות. באמצעות שנות התשעים הוסיף אפוא כל תאגיד תקשורת גם מהדרורה אלקטرونית ליוםון המודפס.⁴⁰

האקלים הערבי: לאחר שהתרברר כי המהף הפוליטי של סוף שנות השבעים הוא תחילה יציב, השפיע האקלים הערבי החדש על קובעי המדיניות. תחילת המניפו את דגל הליברלים והטיפו בשמו לשחרור הקפין, כדי ליצור מבנה פולROLISTI של תחרות לירוחותם של צרכני התקשורות. יאמר מיד שהתקופה הליברלית גוראתה חולפת ערכית אטרקטיבית שלא גם ערך אלקטורי לא מבוטל, בכבל מצב דומה, טיפח גם המונופול רב השירותים מירה ניכרת של אינטראקט כקרב החיבור כלפי רשות השידור, שלروع המזל לא הצלחה להתחכב על משלמי האגרת.

38. לפחות תאגיד אחד, בבעלותו של אליעזרו, התבסס בהמשך כחאגיד רוב שלוחות גם בתקשורת העברית.

39. יותר מכלם בלט איש הכתפים אליעזר פישמן, שהקדם למלודו את המסלול; תחילת השיג אוחיזה ביוםון כלכלי, גלובס, בעל השפעה מעבר לתרבות הנומרה ית่องת. כהמוך ורכש מנויות בתאגיד המנכט של מוש ובאטעןותו השיג דרישת וgal בכל אחת משתי קבוצות הוויכין בכבלים ובערוץ 2.

40. הארץ אמנים וקיטים לפתח מהדרורה אלקטרוןית שתתבסס על העיתון המודפס בתוספת עדכוניות – <http://www.haaretz.co.il>, אלא גם הפעם גילו בעלי ידיעות אחורנות לא רק עייפות כלכלית, אלא גם חווון וophage נכונה. ניגנו לימיים קאנים שהייצור יתוגן רשות קניות ודלי' משותפים ובנגוד לברוני ותקשורת האודיסים שתסתפקו במדרורה אלקטרוןית של היומון בתוספת מנוקים, שהקיעו בעלי היום הנפוץ סכום נכבד בפיתוח עיכון אלקטרוןி נפרד מן העיתון המודפס, הללו הוא Ynet – <http://www.ynet.co.il>. רק באיחור ניכר השק מעירוב את המדרורה האלקטרונית – <http://www.nrg.co.il/online>.

המיסוד הכלכלי פועל של אמצעי תקשורת החומרניים בישראל

בשלב האזרוחון, שלב המיקוח (negotiation), מתנהל משא ומתן בין הצדדים ובין המפקחים, לרוב ביוםותם של הראונים, לגוכח הפוערים, במשא ומתן זה דנים על שיפור תנאי המקרוים או על הארמת הoxicion בתנאים מסוימים. במהלך השלב, נראהת ללא סוף, מbaseline התנאים לשיכון הבא באסורה. ימים פרטיטים מתקנים בוישגים של עמידיהם, גם אם הם מקוננים על הפסדים, ולחצים על הזוג הפליטי לפתוח דלת גם בפניהם לעוף השידור.

נומה שבוגות התהילין התלת-שלבי התפשטה הפליטיזיה מרשות השידור גם לעוצמי השיוור והודשים. הויכינים אמנים מצחחים לשיפור את תנאי הoxicion המקרוים, אך המשא ומתן הבളמי פועל, גם אם הויכינים יוממים אותו ומעוניינים בקיומו, מאפשר למוסד הפליטי להמשיך ולהתעורר בענייני השידור ולעצב את מבנה השירותים (אלפר 2003; חורש 2002ב; 2003ג).

ברמת המקרו נראית שגניתין עם רשות השידור אפשר לדרג הפליטי להביא לידי פוליטיזיה של השירותים החדרים בשלושה שלבים מהיריים יחסית: תחילת מתנסת הסדר פיקוח פורמלי על עוצמי השידור, שלפחות להלכה מבטיח פיקוח ציבורי על מדיניות השירותים ועל תוכניהם. חרף ההבדלים בין שלושת הסדרים, כל אחד מהם נשען על כינונו של מוסד ציבורי, שהחברים אמורים לייצג בו מכולול של אינטראיס באוכולוטיות: תחילת היהת זו רשות השידור, בהמשך 'המודעה לשידורים בכבלים ובלוויין' והאחרונה 'רשות השניה לשידורי טלוויזיה ורדיו אורורי'. בשלב הבכירים עוברים הגופים היציבוריים תהילין של פוליטיזציה, שבמהלכו מתמננים החברים לפי שיקולים פוליטיים של יי'ցו מפלגתי, ובעצם כל גוף משקף את מאון הרכות, מעין 'כנסות זוטא'. בשלב השלישי של הפליטיזציה, לפי שעה, הדרוג הפליטי מפקיע מידי מוסדות היציבור את סמכויות הויטות של עוצמי השידור, ولو זמנית, בסוגיות חמורות, ובכך מתרוקנים הללו מתקידיהם המקרוים.⁴²

42. במהלך שנות 2003 נקלע עורך 10 שוב למזוקה כלכלית, הרשות השנייה, שבפיקוחה פועל עורך הטלוויזיה מפברואר 2002, החליטה לפתח מHALICS לשלילת הoxicion, הדבר הרמן את המשקיעים לפנות במישרין לדרג הפליטי ואלה נענו בחווים. בראשית יוני 2003 החליטה ועדת בראשותו של מנכ"ל משרד ראש הממשלה, אביגדור יצחקי, להעניק לעורך 10 הקלות, יום אחד בלבד לאחר שמוועצת הרשות השנייה פתחה במלחך לשילית הoxicion (כליאנט 2003א). מאוחר יותר החליטה גם ועדת שרים לענגי חקיקה לאמן את המלצות ועדת יצחקי ולהעניק הקלות מפלגיות למשקיעים בעוזן בגין הפגנתי להחלתו של מנכ"ל רשות השנייה, מוטי שקלר, ומוחך מהאה גליה כבלפי (הורש 2003א), בהתקנתה הפומבית והמתוקשת הוכיר מנכ"ל משרד ראש הממשלה למגכ"ל הרשות השנייה שהטמלה ויא שמנתה אותו והוא בפניה להחלתו. לפניו כן החליטה אותה ועדת כי אם לא ישחרר מנצח של עורך 10, היא תשקל מינואר 2007 להטב את הoxicion הומני לשידורים בעורך השני לירישון (אלפר 2003).

לפתחו את השימושי ולחשדר את קיומם של עוצמי שיזור חדשניים. אלא שבכל פעם ביחס והסדר המקורו את הקשר המשולש בין שלושת המוטודות – פוליטיקה, כלכללה ותקשורת.⁴³ כך, בעקבות השינוי ביחס הבזק, והוא מה 'המודעה לשידורים בכבלים', שכעבור שנים הוסמכת לטפל גם בשידורים בלויין. המועצה פעלת במסגרת משרד התקשרות, והוא פקיד שמנסה לשדרה השדרה האזרחית על משרד זה, בתחילת התשעים הוקמה גם 'המודעה לשידורי טלוויזיה ולרדיו אורי', אף הוא במסגרת משרד התקשרות, וגם את חכירה ואת היושב דראש של מינהה שר התקשרות. כל אחת משתי המועצות אמורה להסידר שירותים ולחלק זכויות שירותים לקבוצות וכינינים (טוקטלי 2000), אלא שתפקיד המועצה נמשכים גם לאחר הנפקת הoxicion, והיא אמורה להויסף ולפקח על הoxicינים ועל מילוי התנאים של החותם.

במקום אחר (כהפי 2002) זיהינו שלושה שלבים בתהיליך המתרחש של הויטות והאסדרה: הבשלה, ביצוע ומיקוח, או ה'ב'ם בעברית ו-MIN באנגלית. בכל מקרה משכו של המשא ומתן על שלושת השלבים בהתאם לבסיסה, ושלב ההבשלה של הנסיבות הכלכליות והפליטיות המאפשרות לאמן את החידוש עשוי להימשך אפוא וחודשים עד שנים.

בשלב הבשלה (maturation) מתראנן לובי מעורב של פוליטיקאים וকונסוציאוניסטים בעניין, בעיקר מקרב 'כוחות השוק', שמנגנים מסע הסברת הלבבות לצעד המבוקש באסדרה, ובמהלכו מעיגנים דוברי הלובי את מגרעותיו של המצב הקים ואת הטעולות העציבורית הצפואה מהשיוני המתוכנן. דוברי הלובי מוצאים אונן קשבת בקרב קוגבי המדיניות, שאף מברכים על הלחיצים שכביבם מחייבים אותו להיענות אליהם. בשלב זה מתנהל משא ומתן בין הידר על אופי השינוי ועל התנאים לxicion השירותים. השלב הראשון מסתיים בתוצאות עם הענקת הoxicion וממן ברכת הדין לזכים המאורדים.

בשלב הביצוע (implementation) מתגלים ציפוי האילוצים בשטח, מקבעם כלכלית גמוכה מן ההערבות המודרמות. אגב כך הולכים ונחפשים פערים אחדים שמנשיםם להזין את המשא ומתן בין הצדדים, למשל פער במבנה – בין הבתוחות ובין יכולתו וכוננותו לממשן; או פער בפיקוח – בין הוצאות ובין היכולות והוירותות ובין המאונים השוטפים של בעלי הoxicion.

43. יחס תלוות אלה משתלבים ב망מה הכללית של קשר מתחזק בין זהן לשלאון, ואולם הפעם נוסף עוז נדרך מלבדו: משקיעים בתקשורת יכולים להציג לՁלוףין או נמקביל גט שירות תקשורתן

בשעתו הצעו לראות במגב בישראל כוח המנהג לפי מעין מועל מעורב, האשלג מרכזים של סמכותנות עם מרכזים של 'אחריות חברתי'. דומה שמדובר יותר לתאר את המצב כתהילך בלתי פוסק של מיסוד – Endless institutionalization. אבל יותר מכל גראה שהמקרת הישראלית עשו למד שחוופ עיתונות וחופש הביטוי יכולם לדור בCAPEFA אחת עם פיקוח פוליטי על אמצעי התקשרות. התסודים הפורמלים, ברמת המקור או ברמת המיקורו, אינם מיעדים בהכרח על מעמדם של אמצעי התקשרות בדמוקרטייה. הפיקוח הפוליטי על אמצעי התקשרות ועל תוכניות מושג במלול של דרכם, מקצתן סמיות ועיניות אך ייעילות: 'החלש ומושל' או 'הפרש ומושל' וכן רק שתים מן הדריכים שבוחן הדרג הפוליטי מצליח לשמר את מהויבותם הבסיסית של אמצעי התקשרות לאינטנסים הפליטים וליציבות המעודכת הפליטית בכללת.

במאבק הלאומי לעצמות מדינית היו קברניטי התקשרות בני ברית גאננים למנהיגים הפליטיים, והם גונטו שותפים נאמנים גם לאחר הקמת המדינה, לשני הצדדים היה שرك מוסף תקשורת מודרני חרור מכוונות של עיתונות חופשית יכול לתרום את חלקו לבניית מדינה חדשה, רפובליקתית ומודרנית.

התהילך הבלתי פוסק והאוניברסלי של מיסוד התקשרות בישראל ייחדו בכך שהוא נשא במקביל לעיצוב המוסדות במדינה המודרנית החדשה. הדיוון האקדמי והאקדמי מרובה לעסוק בהשפעתם של אמצעי התקשרות על סביבתם בכלל ועל המוסד הפליטי בפרט, אבל תשומת לב מועטה יהסית מוקדשת לשאלת ההופה והמשמעות: כיצד מעצב המוסד הפליטי את מיסוד התקשרות? בישראל לקח המוסד הפליטי חלק פעיל כבסיס התקשרות בשעה שהוא מחייב את הנימנת הזיקיטימולוגית' של מיסוד, מבחינה ואת המקרת הישראלית עשו להציג את הנימנת הזיקיטימולוגית' הרווחת בדיון על יחסינו הגומלני בין שני המוסדות – הפליטית התקשרות.

המוסד הפליטי בכלל והפליטיים בפרט אינם מעין 'קרובנות' חסרי ישע אל מול אמצעי תקשורת אינטנסים, ומעטם ממש שנים מגלה יהסים מאוזנים למדי בין שני המוסדות בישראל, כשבחנו את תהליך המיסוד של התקשרות בחברה הישראלית א תנו ארבע מערכות: תקופת היישוב, תקופת המעבר, תקופת המונופול של השידור ותקופת 'הSMART' (ראו טבלה 3). |

גדמה שתפקידם של הסדרי ומקרו בעניין השידיורים הוועדר בסימן שאלה בשנת 2003, כאשר קבוצי המדיניות – תחילת שר התקשרות ולאחר המכ גם לשכת ואש הממשל – החליטו להנגיש שינוי באסורה של השידיורים. החלטה הייתה לפיק את משדר התקשרות ותחזיו לחקים רשות לאומית לתקשורת, שתסודר את כל השידיורים ותנפיק רישיונות סיידור במקום זכונות.⁴³ עם זאת, חידושים טכנולוגיים עתידיים להפתיע ולרוכן מתוכן הסדרי ויסות קיימים, וכך בקץ 2003 החלו יומיים להפעיל שידיורי טלוויזיה באמצעות המasad, כמוובן ללא פיקוח כלשהו⁴⁴.

אף שקובעי המדיניות שבים ומבצעים את המרכיבים הליברליים, הרשות החדשה אמרה ליעיל את הפיקוח הפליטי ולרכזו בידי גוף אחד שאף תוא יהית נתן להחות פוליטית. דווקא המעבר מזיכיון סיידור לרישיון עתיר להעניק למוסד הפליטי הונאות נוספת לשבח מחדש את מבנה השידיורים, שכן האסורה מחדש ('רוה'רגולציה') הנרצה אמג מסpike את מבנה השידור לעשרות ערוצים ופירושו את הצופים ביביהם, אלא שהפעם הפיק התהילך תוצאה בלתי צפוייה: 'ברוני ותקשורת', שנחשבו פרטנרים נוחים למשא ומתן, הילכו והתבassoו באמצעות תהליך זהול של בעלות צולבת כמוסדים של עצמה כלכלית בלתי נסבלת. על כן, כשם ששיטת הוייכוניות ריסקה בשעתו את מבנה השידיורים לעשרות ערוצים, אמרה שיטת הרישיונות המתוכננת לדרוש את מוקדי הבעלות האולbyte למספר רב של משקיעים חלשים וביעיל כושר עמידה ומיקוח נחות מול רשות תקשורת מרכזית.

*

שנים רבות נדרשו כדי להכשיר את הפרויקט לשינוי בפרידגמה המסורתית של מודרნיזציה, לא מעט בזכות הנכיבות הגאו-פליטיות המורכבות והשינוי באקלים האינטלקטואלי, אשר מצביעים על דרכם אחדות להשתת מודרניזציה, מה שמכונה 'מודרניות מודרנית' או 'יבר'מודרניות' – Eisenstadt 2000; *multiple modernity* – Tehranian & Tehranian 1997 (Tehranian & Tehranian 1997). באופן דומה גראה שמצודק לוות כמה אופנים של מיסוד אמצעי ותקשורת בדמוקרטייה מודרנית – Park 1998; Sieberny 2001) of media

.43. גם הפעם חסימה הממשלה במנגנון מוכר של ועדת מומחים, בראשותו של מנכ"ל וראש המשרד, אביגדור ייץקי. בועידה היו גם נציגים של משרד המשפטים, משרד התקשרות, משרד האוצר והרשות השניה (באילנט 2003AA).

.44. ראו וצטו ב-www.kik.co.il. לטענת יומיים מדבר בחו"ל עולמי – ערוץ ראשון באינטרנט (סמותה 2003).

היסוד הבלתי פוטק של אמצעי וקשרות החומינים בישראל

בכל מערבה ומערב הטעון האקלים געריך את חותמו על יוזתי והגמלין בין דמותות, על תחlick המיסוד של התקשות ועל חילוק של המוסד הפוליטי בו, ובכל מערכה ומערכות מצא המוסד הפוליטי זורק להבטיח את שליתו בתקשות. יש בכך עוזות להשיבות שיחסו הפוליטיקאים, ועדם מייחסם, לאמצעי התקשות, וכן לתלותם האישית והכוללת בהם. כבר מבראשית נtapטו אמצעי התקשות כמתוכים חיווניים וייעלים בין הategoria התרבות. משאמצאו את האתוס של דמוקרטייה מערבית ומורנית, פיתחו הפוליטיקאים הישראלים לזרותיהם דפוסי פיקוח מגונים על אמצעי התקשות ההמוניים, אשר יישבו בין צורכי השלטון ובין הורישות הנורמטיביות של דמוקרטייה. באקלים הערבי העוטף את המיסוד הבלתי פוטק של התקשות ניכרים לפחות שלושה שינויים ערכיים, אשר כל אחד מהם מקרין על המיסוד הבלתי פוטק של אמצעי התקשות:

השינוי הראשון ניכר בעשוריהם הראשונים במעבר הכללי של המוסד הפוליטי ממכוונות סמכותנית למכוונות של 'דמוקרטייה מוסדרת' (regulated democracy), שכחה שמורים למדינה תחומי פעילות ריבים אך מתמעטם, בכללם גם התקשות (Curtan & Park 2000). התערבותו של המוסד הפוליטי בענייני התקשות נמשכת אפוא ואך צפואה ומודצת, בליל פגוע בזכויות הבסיסיות של חופש הביטוי וחופש המידע.

השינוי השני התחולל במקומות הכלכלי, והוא מאפיין את שנות התשעים, כאשר המעבר ממכוונות סוציאל-דמוקרטייה מערב אירופית למכוונות נאו-liberal, שמהותה יותר עם המגמה הכלכלית של אמריקניזציה, ולפיה המדינה מותרת על תחומי התערבות למעט הרו געלמה, 'כוחות השוק', בחברה הישראלית ניטש מאבק רDOI מתח בין שני התרפות, והוא מקרין בהכרח גם על מיסוד התקשות ועל המחלכים הספרטניים בהסדרת מעמדות.

שינוי זה בא לידי ביטוי במעבר מתחפיסה חברתייה שרוואת התקשות את אחד השירותים הניגנים לאזרחים, לתחפה כלכלית שרוואה בה את אחת השירותים המתנהלות לפי כוחות השוק. אם בשנים הראשונות למדינה אימץ המוסד הפוליטי לאו-אורDEN את הדגם הבריטי של סייר ציבורי, במערכה השלישית כבר ניכר אמן להציג השפעה באמצעות פוליטיזציה של המוסדות הציבוריים, ואילו במערכת האתורונה ניתנה העדרה להידרכות מחודש של מכנה השירותים לפי הדגם האמריקני, שנשען על ויסות באמצעות כוחות השוק.

אלוצים מובנים, שמלכתחילה הושתלו בטור מיסוד התקשות, יעכו לא מעט את הנהגת 'הסדרי הוויסות' גוסח אמריקה': התבנית הבסיסית של שידור שירותי לציור, כמו שנקבעה בימי המנדט ושרודה ללא עורין עד תחילת שנות השמונים,

טבלה 3: מיערכות ורכיבים בתחילת מיסוד התקשות

רכיבי המיסוד	מייסוב ע"י	1947	'מעבר'	1966-1948	פלורליות	শপিল পাতাহী	1986 ו-ail	ריבוי מהוות
מכוניות כמושד הפוליטי	סמכותנית, מהפכנית וווריאנט אירופית, תקשורת מגוista		מעורבת, סמכותית מרכוכת אORITY חברתייה	חברתי, מערבית, 'רבות והיטינג'	כוחות השוק, אORITY חברתייה	גוא-iliberaliom, כוחות השוק, מערבית, מרכוכת מרכוכת	1986-1967 מבוקר	שפטור אמצעי התקשות ואטואנים
התקשות פיקוח על עיקריים	התקשות פיקוח על עיקריים	התקשות פיקוח על עיקריים	בינוי וגלי	מזרוף וסמי	מזהוק וסמי	מזהוק וסמי	ולאומי, ביטואנים	התקשות פיקוח בעמאנ
הסדרי פיקוח על עיקריים	תקנות הונגה (לשעת חורום), צנורה, מימון, היכרות אישית יתסים בין-אישיים	תקנות הונגה (לשעת חורום), צנורה, מימון, היכרות אישית יתסים בין-אישיים	חוק רשות השידור, יחסינו-תגמולים	חוק רשות השידור, יחסינו-תגמולים	חוק רשות השידור, יחסינו-תגמולים	חוק רשות השידור, יחסינו-תגמולים	זנדת ערכיהם, צנורה, מימון, היכרות אישית יתסים בין-אישיים	תקנות העיתונות, צנורה, מימון, היכרות אישית יתסים בין-אישיים
מבנה מיסוד התקשות	עיתונות מודפסת ורדיומרי רדיו מועלים	עיתונות מודפסת ורדיומרי רדיו מועלים	טלויזיה	רדיו	טלויזיה	רדיו	הימונאות, רדיות, מוניטין	טנו-פובל השידור, גמץ, צמיה, העיתונות המקומית, צמיה, תאגידי תקשורת
המודדים הדומיננטיים	עיתונות רדיות, מוניטין	עיתונות רדיות, מוניטין	רדיו	רדיו	רדיו	רדיו	רדיומנטיט, דומיננטי, מוניטין	טנו-פובל השידור, גמץ, צמיה, העיתונות המקומית, צמיה, תאגידי תקשורת

מקורות

- אבידע, מודכי, 1976. "שלשות הקולות", בתוך: יצחק טישLER (עורך), על עיתונאים ועיתונאים, ירושלים; יובל טל, עמ' 89-103.
- אלטשולר-שווין, תhilת, 2002. בעלות ריכוזית בשוק העיתונות הכתובה, עבודת דוקטור, האוניברסיטה העברית, ירושלים.
- אלמוג, איתן, 1994. "הממשלה (הבריטית) נגד תקשורת עונית", *KHR*, 15, עמ' 85-93.
- אלקלעי, ראובן, 1976. "עיתונות וצנזורה בימי המנדט", בתוך: יצחק טישLER (עורך), על עיתונאים ועיתונאים, ירושלים; יובל טל, עמ' 79-87.
- אלפר, רוגל, 2003. *הampie יכול לשוכח מדומה ותועדה*, הארץ, 2 ביולי, עמ' 1.
- באלינט, ענת, 2003. "עודת יצחק: לפרסום מכון לוכין אחד בערךן", הארץ, 2 בינוי, עמ' 2.
- באלינט, ענת, 2003ב. "עיתונאים ללא גבולות" על חוש העיתונות: ישראל ריק במקומם 44, הארץ, 22 באוקטובר, עמ' 10.
- גורן, דינה, 1976. טוריות, בטחון וחוosh העיתונות, ירושלים: מגנס.
- גיל, צבי, 1986. *בית יהולומים: ספרו הטלוייה הישראלית*, תל אביב: ספריית הפעלים.
- וינקלר, דנה, 2005. לבן ושות: *כינון הטלויזיה בישראל – 1948-1968*. עבורות מוסמך, אוניברסיטת בן-גוריון בנגב, באר שבע.
- הורש, חדד, 2003א. *הקלות ממשמעותו לערךן 10* – הארץ, 26 ביוני 2003, עמ' 1.
- הורש, חדד, 2003ב. *הממשלה מציעה לפטור ערךן 10 מהתחייבויות עד פברואר 2004*, הארץ, 4 ביולי, עמ' 4.
- הורש, חדד, 2003ג. *עודת השרים: בעלי המניות בערוצים מסחריים לא יכולים להתרערב בתכנים*, הארץ, 15 ביולי, עמ' 1.
- טוקטלי, אורן, 2000. *מדיניות תקשורת בישראל*, תל אביב: האוניברסיטה הפתוחה, כבהא, מוסטפאפה ודן כספי, 2001. *מירושלים הקדומה עד המRAIN*, מגמות בעיתונות העברית בישראל, פנים, 6, עמ' 44-56.
- כהן, שלום, 1972. *העולם הזה*, תל אביב: טפחות.
- כספי, דן, 1993. *תקשורות המוניות*, א, תל אביב: האוניברסיטה הפתוחה.
- כספי, דן, 2002. *ערךן לכל צופה*, העין השביעית, 37, עמ' 16-18. <http://www.idi.org.il/hebrew/seventheye/article.php?id=1017>

דחווה את הקמת השיזוריים והמתנזהלים לפי כוחות השוק, גיוון מקורות ומיון לא שנייה במחנות את הפיקוח הציבורי על השידורים, שכן הרשות השנייה מפקחת על השידורים במימון המשוחרי במקביל לרשות ושידור, האחראית על השידורים במימון האגירה. אף שבתחילת ביצשו הזכינים להפיח בשידורים המשוחרים רוח אמריקנית, ולકಡש את תכתי ההייטינג, הם לא יכולו להתגער מאופים הציבוריים ומוגבלות השיעור וההפקה שהטללה עליהם מועצת הרשות השנייה.

המעבר הוולף לתפקידו ככללית חלופית של שידורים השתלב בмагמה הכללית של אמריקנית. את השינויים האלה קיבל ברכה המוסדר פוליטי, שהתפקידות והמכונות שלו השתנו באופן דומה. האקלים הנאו-יליברלי החדש היה אמר לכאורה למזער את התערבות הממשלה ובו מזמן לתרחיב את עצמאותו של מוסד התקשורות, ואולם התוצאה הייתה שונה ואף הפוכה: מבנה שידור מרווח לעורצים רבים מאפשר בדיעד המשך של הפיקוח הפליטי (כספי 2002), ואף בither שאות, על אמצעי התקשורות. גם אידאולוגיות הכלכלית של כל עורך שידור ורק העמידה את תളותם של המשקיעים בדרג הפוליטי.

ולבסוף, התפשטה הסמכותנית מיימי היישוב שהכשירה בשעתו את קיומה של תקשורת מגוista, פינתה בתחילת בהדרגה את מקומה לתפקיד לייבורית חלופית של 'אחריות אברתית', כזאת שמענקה אוטונומיה מותנית לאמצעי התקשורות. בשנים הבאות הותאמה התפקידה של 'אחריות חברתי' לנסיבות המיזודות של הדמוקרטיה הישראלית הצערית, ויצרה את מה שנitin לכנותו המודול המעווב, המשלב רכיבים משתני תהפוכות גם יחד. ברוח 'האזרחות החברתית' העמירה קהילת התקשורות כמה מנוגנים לוויסות עצמי, ولو רק כדי לבטל את הצורך בהתערבות פוליטית חיונית.

במבחן לאחור גם המיסוד הבלטי פוטק של אמצעי התקשורות תרם לשימור השליטה הפוליטית. התיסיסה הטכנולוגית הנמשכת, מקצתה של ימים שמעוניינים להשתמש בטכנולוגיות תקשורת חדשות, מחייבת למוסד הפוליטי כר נרחב למעורבות מתמשכת. לכאורה אמרו ופיתחו המואץ של מוסד התקשורות לחזק את מעמדו, שכן ריבוי אמצעי תקשורת מעצים את יכולות ותווך שלהם בין המוסד הפוליטי, על אגפיו, ובין כלל האוכלוסייה; אלא שדווקא מבנה מרווח שלהם מכשיר את תקרען לצורן מתמיד בתהערבות, ויסות והסדרת, ומרחיב את הבסיס למשא ומתן המשולש בין הפוליטיקה, הכלכלת התקשורות.

- Caspi, Dan, 1986. *Media Decentralization: The Case of Israel's Local Newspapers*, New Brunswick, NJ: Transaction Books.
- Caspi, Dan, 2005. 'On Media and Politics: Between Enlightened Authority and Social Responsibility', *Israel Affairs*: 11 (1), pp. 23-38.
- Caspi, Dan & Yehiel Limor, 1999. *The In/Outsiders: The Mass Media in Israel*, Cresskill, NJ: Hampton Press.
- Caspi, Dan & Yehiel Limor, 2001. 'The In/outsiders – Political Control on Media in Israel: A Theoretical Framework', in: Hanna Herzog & Eliezer Ben-Rafael (eds.), *Language and Communication in Israel* (Israel Studies Series), New Brunswick, NJ: Transaction, pp. 557-577.
- Caspi, Dan, Hanna Adoni, Akiba A. Cohen & Nelly Elias, 2002. 'The Red and the White and the Blue: the Russian Media in Israel', *Gazette*, 64 (6), pp. 551-570.
- Chu, Godwin C., 1994. 'Communication and Development: Some Emerging Theoretical Perspectives', in: Andrew A. Moemeka (ed.), *Communicating for Development: A New Pan-Disciplinary Perspective*, New York: State University of New York Press.
- Curran, James & Myung-Jin Park (eds.), 2000. *De-Westernizing Media Studies*, London: Routledge.
- Eisenstadt, Shmuel N., 2000. 'Multiple Identity', *Daedalus*, 129 (1), pp. 1-30.
- Frank, Andre Gunder, 1967. *Capitalism and Underdevelopment in Latin America*, New York: Monthly Review Press.
- Hedebro, Goran, 1982. *Communication and Social Change in Developing Nations: A Critical View*, Ames, IA: Iowa State University Press.
- Hornik, Robery C., 1988. *Development Communication: Information, Agriculture and Nutrition in the Third World*, New York: Longman.
- Karlekar, Karin Deutsch (ed.), 2003. *Freedom of the Press 2003: A Global Survey of Media Independence*, New York & Washington DC: Rowman & Littlefield, Freedom House.
- Katz, Elihu, 1971. 'Television comes to the people of the Book', in: I.L. Horowitz (ed.), *The Use and Abuse of Social Science*, New Brunswick, NJ: Transaction Books.
- Lerner, Daniel, 1958. *The Passing of the Traditional Society*. Glencoe, IL: The Free Press.
- כספי, דן, 2005. טליות, תקלות ועיכוב של רשות השידור, ירושלים: צבעוניים.
- כספי, דן ויחיאל לימור, 1992. המתווכים: אמצעי התקשורות בישראל 1948-1990 (סדרת אסכולות), תל אביב: עם עובד.
- צנלסון, ברל, 1948. 'במסינת חג העשוי של "זבר"', בתוך: ברל צנלטון – מהכים, ז, תל אביב.
- לבנת, לימור, 1997. 'לפתוח, לפתח', העין השביעית, 9, עמ' 4-6.
- לחמן-אסטר, דוירה, 1998. 'נפת התקשורות החושת: מבנה ובעלות, ארגונים וטיכוניות', בתוך: דן כספי ויחיאל לימור (עורכים), אמצעי תקשורת והמנוגים בישראל מקראה, תל אביב: האוניברסיטה הפתוחה, עמ' 183-191.
- לימור, יחיאל, 1997. 'הנסיך הקטן' ו'האה הגודול', או תעשיית התקשורות בישראל בעידן של תמותות', בתוך: דן כספי (עורך), תקשורת ורפורטיה בישראל, ירושלים: מכון ון ליר ותקיון המאוחד, עמ' 29-46.
- לימור, יחיאל, 1999. 'כ戎ינקה של מות ידו' מראש: על גורלם של עיתונאים יומיים בישראל', קשור, 25, עמ' 41-51.
- לשכה מרכזית לסטטיסטיקה, 2003. שנתון סטטיסטי לישראל, ירושלים.
- מן, רפי וציפי גון-גروس, 2002. גלי צוויל – מדברים מההשתח, תל אביב: משכל.
- משעל, נסים, 1976. 'רשות השידור – דינמיקה פוליטית', עבודת מוסמך, אוניברסיטת בר אילן, רמת גן.
- נאור, מרדכי, 2003. 'הപוטש הגדול: מלחמת "יריעות אחורונות" ו"מעריב": ההתלה', קשור, 33, עמ' 3-16.
- נוסק, הלל ויחיאל לימור, 1998. 'צנזורה צבאית בישראל: פשרה זמנית מתמשכת בין ערבים מתנגשים', בתוך: דן כספי ויחיאל לימור (עורכים), אמצעי תקשורת המונחים בישראל: מקראה, תל אביב: האוניברסיטה הפתוחה, עמ' 362-390.
- סמוחתה, שחר, 2003. 'בשבטנות כורסה מתישבת על כסא', הארץ, קפטן אינטרנט, 2 בפטנטNUMBER, עמ' 5.
- קרטיל, גדיון, 1964. *תולדות חុយוניות העבריות בארץ-ישראל*, ירושלים: הטהריה הציונית.
- רוזנפולד, שלום, 2001. 'פרק קרייבך והקמת "מעריב"', קשור, 30, עמ' 93-100.
- שביב, זהר, 1999. *חולות היישוב היהודי בארץ-ישראל מאו ועליה הראשה: בנייתה של תרבות עברית*, ירושלים: האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים ומוסד ביאליק.

- Tehranian, Magid & Katharine Kia Tehranian, 1997. 'Taming Modernity: Towards a New Paradigm', in: Ali Mohammadi (ed.), *International Communication and Globalization*, Thousand Oaks, CA: Sage
Lerner, Daniel & Wilbur Schramm (eds.), 1967. *Communication and Change in the Developing Countries*. Honolulu, HI: University Press of Hawaii.
Liebes, T., 2000. 'Performing a Dream and its Dissolution: A Social History